

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2022

Martin Bryš

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Reflexe tvorby Michela Houellebecqa v českých médiích

Diplomová práce

Autor práce: Martin Brys

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Jana Čeňková Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Bibliografický záznam

BRYŠ, Martin. *Reflexe tvorby Michela Houellebecqa v českých médiích*. Praha, 2022. 58 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková PhD.

Rozsah práce: 113 090

Abstrakt

Diplomová práce přináší analýzu kritického ohlasu knih Michela Houellebecqa *Elementární částice* (1998), *Platforma* (2001), *Podvolení* (2015). V teoretické části dochází k definici pojmů literární kritika a recenze a k popisu vývoje české literární kritiky. Další kapitola mapuje život Michela Houellebecqa, z hlediska osobních i profesních zkušeností, které formují jeho autorskou pózu. V praktické části dochází ke kvantitativní analýze publikovaných zmínek o zkoumaných knihách. Ty zmínky, které jsou recenzemi či kritikami jsou poté kvalitativně analyzovány. Okruh sledovaných médií zahrnuje mainstreamová média, která o literatuře běžně píšou ve svých literárních rubrikách, i konkrétně zaměřené časopisy. Škála zkoumaných médií zahrnuje různou periodicitu i formát média. Časové období je stanoveno vždy od první zmínky o každé zkoumané knize a končí srpnem 2021.

Abstract

The thesis presents an analysis of the critical response to Michel Houellebecq's books *Elementary Particles* (1998), *Platform* (2001), *Submission* (2015). In the theoretical part, the concepts of literary criticism and review are defined and the development of Czech literary criticism is described. The next chapter traces the life of Michel Houellebecq, in terms of the personal and professional experiences that shape his authorial pose. In the practical part, a quantitative analysis of published mentions of the books under study is made. Those mentions that are reviews or critiques are then qualitatively analyzed. The range of media studied includes the mainstream media, which normally write about literature in their literary columns, as well as specifically targeted magazines. The range of media studied includes a variety of periodicity and media format. The time period is always set from the first mention of each book examined and ends in August 2021.

Klíčová slova

Michel Houellebecq, Podvolení, Platforma, Elementární částice, literární kritika, román

Keywords

Michel Houellebecq, Submission, Platform, Elementry particles, literary criticism, novel

Title/název práce

Reflexe tvorby Michela Houellebecqa v českých médiích

Reflection of Michel Houellebecq's work in czech media

Obsah

1. Úvod	2
2. Literární kritika	3
3. Život Michela Houellebecqa	7
3.1. Dětství	7
3.2. Otec Houellebecq	10
3.3. Začínající literát	11
3.4. Elementární částice	11
3.5. Oceněný neoceněný	12
3.6. Platforma	13
3.7. Prorok	14
3.8. Matka	15
3.9. Prix Goncourt	16
3.10. Podvolení	17
4. Elementární částice	19
4.1. Kvantitativní analýza Elementárních částic	19
4.2. Analýza vybraných literárních kritik Elementárních částic	21
5. Platforma	32
5.1. Kvantitativní analýza Platformy	32
5.2. Analýza vybraných literárních kritik Platformy	33
6. Podvolení	38
6.1. Kvantitativní analýza Podvolení	38
6.2. Analýza vybraných literárních kritik Podvolení	40
7. Závěr	47
Summary	50
Použitá literatura	53
Prameny	53
Primární literatura	54

1. Úvod

Tato diplomová práce má za cíl analyzovat českou mediální reflexi díla Michela Houellebecqa. Tento francouzský autor v posledních dvou dekáдах dosáhl světové proslulosti. Proto je důležité ke zkoumání reflexí jeho díla vyjít z autorova života a vlivů, které se otiskly v jeho tvorbě a které jsou ostatně také předmětem řady textů, které o něm vyšly, nehledě na silnou tendenci uchylovat se při hodnocení jeho díla k autobiografickým výkladům.

U jeho vybraných děl (*Elementární částice (1998)*, *Platforma (2001)*, *Podvolení (2015)*) hodlám v konkrétních českých médiích najít zmínky a kritiky, z nichž vybrané budu hodnotit.

Média, která v této práci analyzuji, tvoří širší vzorek na více škálách. Jedná se o tištěné deníky, weby, časopisy s delší periodicitou. Jsou to média mainstreamová i konkrétně zaměřená. Společným znakem je, že jsou to média, která o literatuře tradičně píšou.

Recenze a kritiky, ze kterých vychází analýza mediální reflexe sleduji v monitoringu tisku Newton Media Search na základě dotazu „název knihy“ AND „houellebecq“. Z množství textů, které zkoumané knihy zmiňují pak vybírám ty, které přinášejí reflexi díla a ty pak analyzuji. Abych zvládl postihnout všechny texty, které do oblasti zájmu patří, časové období sběru podkladů začíná vždy první vydanou zmínkou odpovídající výše uvedenému dotazu a končí srpnem 2021.

Výsledkem má být pohled na Michela Houellebecqa, jako spisovatele, který budí kontroverze a často nutí své publikum ke shovívavosti. Druhým obrazem pak budiž odraz jeho tvorby, takto definované, v českých médiích a způsob její reflexe.

Cílem není srovnávat českou literární kritiku se zahraniční, ale pouze vysledovat přítomnost fenoménů, které debatu o Houellebecqově tvorbě globálně provází.

Nakonec by mělo dojít k ucelení poznatků o tom, kdo o Houellebecqovi v česku píše, jaké se mu v různých dobách dostávalo pozornosti a jakým tónem, vzhledem k teorii a praxi literární kritiky se o něm a jeho tvorbě psalo a jestli se zdejší novináři snažili jeho dílo hlouběji analyzovat, popřípadě nakolik bagatelní zdejší texty o Houellebecqově díle jsou.

2. Literární kritika

Literární kritika je disciplína, která se zabývá výkladem a komentářem literárního díla. Ke kritice dochází v rámci veřejné reflexe, anebo v publicistice¹. Literární, potažmo umělecká kritika je součástí literární vědy, opírá se o filozofii a další umělecko-vědní disciplíny, s cílem popisovat, interpretovat a hodnotit literární dílo.² S literární kritikou úzce souvisí i žánr recenze, která představuje, ale také kriticky nahlíží umělecké dílo. Zpravidla se recenze týkají nových děl a bývají prvními texty, která tato díla popisují. Recenzemi se předmětná literatura zařazuje do uměleckého i publicistického kontextu. Dochází k interpretaci a hodnocení myšlenek, ale i autorských postupů zvolených u recenzovaného díla³. „Recenze se v současné době spíše publikují v kulturních a literárních časopisech (Host , Revolver Revue , Tvar , A2 aj.) nebo ve specializovaných přílohách denního tisku (Orientace Lidových novin).“⁴

V českém prostředí se literární kritika začala vyvíjet v době osvícenství, tj. koncem 18. a začátkem 19. století. Mezi ranné autory literárně kritických textů na našem území se řadí myslitelé národního obrození jako Josef Dobrovský, nebo Josef Jungmann nicméně za zakladatele české literární kritiky je obecně považován Karel Havlíček Borovský. Ten napsal roku 1846 do časopisu *Česká včela* svou stat' *Kapitola o kritice*, ve které vykládá postupy, kterými by se měla literární kritika řídit. Tyto postupy shrnuje v podobě několika zásad, kterými požaduje po literárně kritickém textu důvodnost. Dále tvrdí, že není nutné, aby byl kritik sám spisovatelem a že není nutné pouze kritizovat, ale lze i chválit.⁵

Jedním z atributů tehdejší literární kritiky, které byl ostatně Havlíček také autorem, byla konfrontace všudypřítomného vlastenectví a skutečné rafinovanosti a umu literatury.

¹ ČEŇKOVÁ, Jana. Kritika literární a publicistická. In. HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 135, 136

² ČEŇKOVÁ, Jana. Kritika literární a publicistická. In. HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 135, 136

³ ČEŇKOVÁ, Jana. Kritika literární a publicistická. In. HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 135, 198

⁴ ČEŇKOVÁ, Jana. Kritika literární a publicistická. In. HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 135, 198

⁵ HAVLÍČEK BOROVSÝ, Karel. Kapitola o kritice. Praha: A.J. Vodák, 1926. Naše odkazy.

Vzhledem k tomu, že drtivá většina literatury, která tehdy česky vycházela, s sebou nesla národně obrozenecké poselství, nebylo jednoduché se do literární kritiky vůbec pouštět.

Byť byl tento problém tím nejčastějším zádrhelem, na kterém tehdejší česká literární kritika vázla, nejednalo se o jediný problém. Podobně jako i jindy v minulosti a ostatně i dnes, byla kritika nucena čelit řadě výzev spojených s novátorskými texty a formami. Již o deset let dříve, než Karel Havlíček Borovský napsal svou *Kapitolu o kritice* vyšel Máchův *Máj*, který způsobil notné pozdvižení: „S touto skladbou si česká literární kritika nebyla sto poradit – nezapadala do jejích představ, neboť se obírala představami pro literaturu nevhodnými...“⁶

Takový rozpor není záležitostí jen doby dávno minulé. Tato situace dobře ilustruje, že ačkoliv je literární obec schopna artikulovat jisté zásady a způsoby nazírání a interpretace literárních děl, pomocí kterých by snad mělo dojít k rozboru literárního díla čistě vědeckým objektivním způsobem, neustále dochází k výkladům díla způsobem dojmů a ideologií. Ostatně to je skutečnost, kterou pozorujeme i v současnosti a na dále zkoumané kritické reflexi tvorby Michela Houellebecqa je velmi dobře patrná.

Literární kritika samozřejmě kromě technické a řemeslné stránky díla zkoumá i jeho děj z hlediska myšlenek které nese a autenticity, se kterou promlouvá. Další z významných českých autorů literární kritiky Jan Neruda smýšlel takto: „Na literatuře žádal, aby zkoumala život ve všech jeho odstínech, tedy nejenom těch vznešených“⁷

Kromě apelů na autenticitu, realistických a empiristických přístupů, se koncem devatenáctého století hlásí o slovo také přístup moralistický, jehož předním proponentem byl Tomáš G. Masaryk: „...zastával stanovisko výrazně mravní a dbal o to, aby literatura byla ve svém posuzování viděna v širších souvislostech“⁸

Na začátku dvacátého století a v meziválečném období se česká literární kritika mění, a to hlavně díky práci F. X. Šaldy, který se v tomto období stal jejím předním autorem a svým přístupem k literatuře a spisovatelskému novátorství do jisté míry vytvářel příhodné klima pro literární rozvoj: „Šaldův postoj k hodnotám se vyvíjel od počátečního důrazu na

⁶ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 456

⁷ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 456

⁸ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 456

odvahu k experimentu, si později na literatuře cení více toho, že dokáže představit tvůrčí osobnost a její tvůrčí proces. Oceňoval ve stejné míře tvůrčí odvahu i tvárnou kázeň.⁹

Podobně, jako se v meziválečném období dokázala rozkročit literatura, podobně se i rozkročila literární kritika. Ve svobodném a demokratickém Československu se podobně jako i jinde na světě vlivem zahraničních autorů, i domácích sociálních změn dostávají ke slovu i nové politické směry a ideologie, které často dříve, než jsou samy manifestovány, mají svou literaturu a tím i kritiku. Hlasitě z těchto nových hlasů promlouvají levicová hnutí a jejich angažovaní autoři. Psáním, ale i výkladem literatury se v tomto směru zabývají autoři z více stran levicového spektra, ve známost vstupují Julius Fučík, Josef Hora, nebo Závaš Kalandra. Zároveň zní i hlasy opozice, mezi jejíž nejúspěšnější autory patří Václav Černý: „Nejvýraznější osobností z období konce 30. let do 1948 je Václav Černý, který zastává personalistické stanovisko a jako pravidelně píšící autor (zejm. do Kritického měsíčníku) zaujímá vyhrcoaná, často polemická stanoviska zejména ve sporech s marxistickými kritiky.“¹⁰

Podobně jako i jiné oblasti kultury, vědy a akademické práce, tak i literární kritika po únorovém komunistickém převratu zažila období úpadku způsobené především silnou politickou indoktrinací. Jakkoliv lze levicové interpretace literatury v meziválečném období brát za podnětné a legitimní, v padesátých letech se ke slovu dostávají především názory postavené na vědeckém komunismu než na skutečném pojetí umělecké kritiky či bystrosti autora. Proto lze pozorovat spolu s následným uvolněním politických poměrů v šedesátých letech i uvolnění svázané kultury, kde opět začínají vznikat zajímavé věci: „Po období násilné ideologické indoktrinace v 50. letech 20. století se literární kritika rozvíjí v 60. letech. Tuto dobu lze postihnout spíše jako období několika vyhraněných a různorodých osobností, pokud jde o nějakou výraznou tendenci, pak lze sledovat, jak se v literární kritice uplatňuje strukturalismus.“¹¹

Ke své profesi a na veřejnost se mohou vracet autoři, kteří z politických důvodů přišli o možnost projevu, za všechny jmenuji Václava Černého, který se tou dobou vrací na univerzitu.

⁹ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 457

¹⁰ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 457

¹¹ SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 457

Jsou zakládány nové tiskoviny, mezi časopisy zaměřenými na literaturu zmiňují například Tvář, kde svou kariéru začala řada autorů, kteří pak skutečně působili až po pádu komunistického režimu. Mezi výrazné autory literární kritiky té doby, kteří do Tváře psali zmiňují Jana Lopatku, nebo Jiřího Grušu.

Po roce 1968 se skutečná literární kritika přesouvá často do exilu, po roce 1989 se pak spolu s některými autory vrací i tendence literární kritiku provozovat, nicméně už nelze obnovit její minulou podobu: „Lze sledovat pozvolný úpadek prestiže literární kritiky, zejména v denním tisku její funkce nahrazuje reklama, krátké oznámení a objevuje se fenomén tzv. PR recenze. V daleko větší míře se objevují pokusy vtáhnout kritiku do televize a tím jí učinit atraktivnější a sdělnější“¹²

¹² SIMONIS, Linda a Jiří, TRÁVNÍČEK. Literární kritika. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. Lexikon teorie literatury a kultury. Brno: Host, 2006. s. 457

3. Život Michela Houellebecqa

Michel Houellebecq se podle veřejně známých údajů narodil v roce 1958. Méně známé informace, které přinesl například Denis Demonpion, Houellebecqův životopisec dokládají, že to není pravda. Ve skutečnosti se narodil již o dva roky dříve a podle řady důkazů¹³, se nejedná o chybu v dokladech, ale o cílenou mystifikaci. Je zcela symptomatické, že prvotní lež, vtípek, provokaci, si Houellebecq dovoluje již u data svého narození, jeho další životní milníky taktéž nezůstanou bez poskvrnky. Předně, a to není u literátů a umělců obecně nic výjimečného, se nejmenuje Michel Houellebecq, ale Michel Thomas. Pseudonym si zvolil až při budování kariéry literáta a veřejnost jej v souvislosti s literaturou zná jen pod tímto jménem.

Houellebecq není náhodou zvolené jméno. Jde totiž o dívčí příjmení jeho babičky, která měla na jeho výchovu a jeho charakter velmi podstatný vliv.¹⁴

Je velmi komplikované získávat důvěryhodné informace o Houellebecqově životě. On sám se většinou otázkám na svou minulost a rodinu vyhýbá a pokud už se rozhodne odpovědět, je velmi pravděpodobné, že vykládá lži¹⁵.

Své o tom ví francouzský novinář Denis Demonpion, který sepsal zatím jedinou Houellebecqovu biografii, která je veřejností považována za věrohodnou, a to i přesto, že sám Houellebecq odmítl její znění autorizovat.

3.1. Dětství

Na něčem se však zjištění Denise Demonpiona s Houellebecqem prezentovanými tvrzeními shodují. Oba jej vidí jako nešťastnou bytost stíženou samotou, absencí něhy a lásky, která si nese trauma z nepěkného dětství celým životem. A nemožnost lásky a z toho plynoucí frustrace, je průvodním motivem všech jeho knih. A mimo jiné i proto bývají jeho knihy často vykládány jako silně autobiografické, což spolu s jejich nevlídným tónem a kontroverzním vyzněním pomáhá budovat nelichotivý obraz Michela Houellebecqa, jako člověka.

Houellebecqovo dětství nebylo zcela poklidné a harmonické. Narodil se zdravotní sestře, později lékařce Janine Ceccaldi a horskému průvodci René Thomasovi na ostrově

¹³DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 14

¹⁴DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 14

¹⁵DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 16

Reunion. Mezi řadu ambicí, které jeho rodiče měli, přímo rodičovství nikdy zcela nepatřilo, a tak se v brzkém věku ocitl v péči svých prarodičů. Je možné, že i kvůli tomu se Houellebecq ve své pozdější tvorbě a především pak v knize *Elementární částice*¹⁶ natolik vymezuje vůči nové kultuře vycházející ze sexuální revoluce šedesátých let. Ostatně toto neříká jen svým psaním, ale i v rozhovorech:

„* Říká se o vás, že politicky tíhnete k pravici, protože v kritizujete vlnu liberalismu šedesátých let. Co o této interpretaci soudíte?

Podle mého soudu proti velkým společenským změnám nelze v zásadě nic dělat. Je možná politováníhodné, že se rodina rozpadá. Můžete namítnout, že se tím zvětšuje lidské strádání. Ať už je to politováníhodné, či nikoliv, není nic, co bychom proti tomu mohli dělat. To je rozdíl mezi mnou a reakcionářem. Nechci vrátit čas zpátky, protože nevěřím, že je to možné. Můžete jen pozorovat a popisovat. Vždycky mi byl blízký provokativní Balzacův výrok, podle něhož je jediným posláním románu popisovat kataklyzmata způsobená změnami hodnot. Je to vtipná nadsázka. Ale přesně to já dělám: předvádím kataklyzmata způsobená liberalizací hodnot.“¹⁷

Ale popořadě. Houellebecqův otec, pocházel z relativně chudých poměrů a již od brzkého věku manuálně pracoval. Naopak jeho matka vzešla z mírně elitářského prostředí francouzských emigrantů v Alžírsku. Bylo jí dáno studovat a během této doby byla velmi aktivní v antifašistickém politickém hnutí. Když se v Alžírsku začalo schylovat k válce za nezávislost, rozhodla se zůstat ve Francii, kde také později potkala René Thomase. Vzali se roku 1953 a tři roky poté se jim narodil syn Michel.

Jak už bylo řečeno, Thomasovi neměli rodičovství jako prioritu, a tak zatímco více než rok cestovali Afrikou, o jejich syna se starala babička Henriette Houellebecqová. Ta měla na svého vnuka bezpochyby silný vliv, později si její příjmení zvolil za svůj pseudonym.

Když se jeho rodiče vrátili z cest, jejich manželství začalo spět ke svému konci. Malý Michel v tu dobu opustil babičku Henriette a přestěhoval se k prarodičům z matčiny strany do Alžíru.

¹⁶ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 20

¹⁷ HUNNEWELLOVÁ, Susannah. Houellebecq. Pokládám se za člena velké Michel Houellebecq: romantické rodiny Literární noviny. 9. 12. 2010. s. 14

Po rozvodu rodičů a se zhoršující se politickou i bezpečnostní situací v Alžírsku se Michel Houellebecq vrátil k babičce Henriette a od svých šesti let s ní nadále žil v jejím domě poblíž Paříže.

Již od nejnižších stupňů školní docházky vynikal svou inteligencí ve všech oblastech studia. Byl výjimečně nadán pro matematiku¹⁸. Podle Denise Demonpiona jeho bystrost ve spojitosti s citovou uzavřeností způsobila u jeho vrstevníků odtažitost. V této, ani pozdější době neměl Houellebecq mnoho přátel¹⁹.

Během studií na internátní střední škole *Lycée Henri Moissan* se Houellebecq začal více zajímat o kulturu a umění. Četl složité filozofické texty velikánů jako Shopenhauer, nebo Kant²⁰. Zabýval se i vlastní tvorbou, psal básně, fotografoval. V této době u něj upadal zájem o školní povinnosti a i přesto, že v posledních ročnících lycea věnoval studiu již minimální pozornost, podařilo se mu s relativně dobrými výsledky odmaturovat a hlásit se na vysoké školy. Zvolil si cestu menšího odporu a místo obtížné vysoké školy *École normale supérieure*, která si nesla vysokou prestiž, začal studovat vysokou školu zemědělskou *Institut national agronomique Paris-Grignon*. První ročníky této školy probíhaly v internátním režimu na zámku nedaleko Paříže. Zde také Houellebecq poprvé v životě vykročil z ulity naprostého introverta a dalo by se říci, že navázal nemnohá přátelství. Během studií na zemědělském institutu se poprvé s pořádnou vervou pustil směrem k umění, když se svými spolužáky natočil krátkometrážní film.²¹

Podle svědectví Houellebecqových kolegů se během filmování choval jako úplně jiný člověk. Z introvertního a zapšklého podivína byl rázem schopný manažer, který rozdával práci a autorsky vedl kolektiv amatérských filmařů.

Možná se sám v této roli zhlédl a usmyslel si, že svou budoucí kariéru zasvětil filmu. Tak jako tak, jeho přátelé na tento film nevzpomínají příliš pozitivně a považují jej za nepovedený.

Po úspěšném dokončení studií na agronomickém institutu se Houellebecq přestěhoval do Paříže, kde mu jeho otec pořídil malý byt. Jeho pokusy najít si zaměstnání, které by mu

¹⁸ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 36

¹⁹ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 34

²⁰ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 37

²¹ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 52

vyhovovalo a kde by on vyhovoval zaměstnavateli se nedařily. V té době se rozhodl nadále studovat a přihlásil se na *École nationale supérieure Louis Lumière*. Zde mezi spolužáky vyčníval jednak tím, že byl již o řadu let starší než oni a pak také svým arogantním vystupováním a ustavičným chytračením.²² Někdy v této době přestal být tichým introvertem, ale zapšklý byl pořád stejně. Tuto školu nedokončil.

3.2. Otec Houellebecq

Za svůj život byl Michel Houellebecq dosud třikrát ženatý. Poprvé se oženil v roce 1980, v době, kdy končil svá filmová studia. Vzal si sestřenici svého kamaráda Jacinthu. Manželství trvalo zhruba rok. Podle Houellebecqa bylo odsouzeno k zániku hlavně pro Jacinthina prostého ducha, který nemohl stačit jeho pronikavé inteligenci.²³ Měli spolu syna Etienna. A pokud Houellebecq celý život vyčítá svým rodičům, že jej zanedbávali a přivodili mu tak doživotní frustraci, ke svému synovi se nechoval o nic lépe. I na tento paradox ovšem nachází vysvětlení a sice, co se dalo čekat, po tom, jak citově plochý vykročil do života vinou svých rodičů.

Období po prvním manželství do začátku jeho literární kariéry lze bezesporu označit za nejhorší etapu v životě Michela Houellebecqa. Stále nemohl najít zaměstnání, utápěl se v alkoholu a depresích a několikrát byl hospitalizován v psychiatrické léčebně. Životní kotvu se mu podařilo najít skrze věštník absolventů agronomického institutu, který mimo jiné svým abonentům přinášel i pracovní nabídky. Díky zdejšími inzerátům si nakonec dokázal najít místo jako počítačový technik ve státní správě, nejprve na ministerstvu zemědělství a pak také ve francouzském parlamentu.

Jeho životopisec Demonpion i Houellebecq sám, se shodují, že tyto práce jej sice nebavily, ale zajišťovaly mu živobytí a dostatek času na psaní. Ostatně toto zaměstnání opustil až v polovině devadesátých let, kdy už si mohl dovolit žít se psáním.

²² DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 70

²³ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 80

3.3. Začínající literát

Literární sklony lze však vypátrat v Houellebecqově životě již mnohem dříve. Psát básně začal již během studií na Agrotechnickém institutu, nicméně klíčový moment pro jeho spisovatelskou kariéru přišel až v roce 1985, kdy se díky Michelu Bulteauovi²⁴ dostal do Pařížských literárních kruhů a také prvně publikoval.

Houellebecq psal dlouho pouze básně a eseje, první obsáhlejší text, který mu byl vydán opět prošel rukama Michela Bulteaua a byla to biografie H. P. Lovecrafta, *H. P. Lovecraft proti životu a světu*. Ačkoliv byl sám vždy Lovecraftem fascinován, tento text napsal na objednávku. Bulteau vzpomíná i na to, jak nezvyklým způsobem se Houellebecq psaní o kontroverzním americkém autorovi ujal.²⁵

První prózu, se Houellebecqovi podařilo vydat v roce 1994. A nebylo to jednoduché pořízení.²⁶ *Rozšíření bitevního pole* odmítla řada vydavatelů. A navíc se kniha dočkala chladného přijetí u kritiky. I přes to, že nebyla úspěšná, přinesla mu dost peněz na to, aby mohl přestat pracovat a začít se naplno věnovat psaní.

V roce 1998 vydává Houellebecq svůj druhý a mnohem rozsáhlejší román *Elementární částice*, který mu přinese první opravdový úspěch.

3.4. Elementární částice

Proč byly *Elementární částice* najednou tolik úspěšné, když se *Rozšíření bitevního pole* dočkalo spíše negativního ohlasu a bylo doceněno až později?

Vydání *Elementárních částic* předcházela masivní mediální kampaň, která zajistila zájem veřejnosti. To je ostatně taktika, kterou Houellebecq se svými nakladateli využívá dosud. Jeví se sice banálně, ale vytvořit opravdu kvalitní mediální kampaň stojí značné úsilí a prostředky. Pokud si ovšem nepomůžete malým či velkým skandálem.

Houellebecq bývá často osočován z toho, že jeho texty jsou účelově pobuřující a jeho vystupování schválně výstřední, aby zapůsobil na veřejnost i média co možná nejvíce šokujícím dojmem. Mimo jiné i jednou z mnoha věcí, které poněkud konzervativní

²⁴ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 89

²⁵ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 103

²⁶ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 133

francouzská kritika i veřejné mínění Houellebecqovi často vytýkají je přemrštěná medializace jeho díla.

Elementární částice v tomto duchu odstartovaly trend, který nadále stíhá celý zbytek Houellebecqovy kariéry. Kromě toho, že jsou Částice považovány za unikátní výpověď o stavu doby a společnosti, o traumatech a neštěstích všedních lidí, o lásce, její absenci a o frustrovaném člověku, nesou si s sebou rovněž punc přemrštěně šokující, pornografií, dekadencí a cynismem pošpiněné knihy. Mimo to, se při výčtu kontroverzí *Elementárních částic*, nesmí zapomenout ani na soud, který jejich vydání provázel a sice, šlo o spor s majitelem kempu²⁷, který se v knize objevuje a jeho líčení je eufemisticky řečeno mírně kontroverzní. Pravděpodobně nechtěný spor skončil pro autora pozitivně, mimo jiné i proto, že se podařilo jej převést do symbolické roviny a na chvíli z Houellebecqa udělat exponenta svobody projevu a autorského vyjádření, nicméně ukázal cestu, kterou budeme další Houellebecqovy knihy sledovat.

Elementární částice byly brzy přeloženy do více než dvaceti jazyků a přinesly autorovy skutečné jmění. Od této chvíle existuje Michel Houellebecq jako profesionální spisovatel, který ví, jak funguje jeho image a knižní trh, který rozumí svému řemeslu a který se v následujících letech bude snažit své rysy vypilovat do dokonalých detailů.

3.5. Oceněný neoceněný

Nedlouho po vydání *Elementárních částic* se o Houellebecqovi začalo mluvit jako o poměrně nečekaném, nicméně žhavém kandidátovi na Goncourtovu cenu, což je Francouzské nejprestižnější literární ocenění. To že ji Houellebecq nezískal, pak bylo dalším překvapením, protože média to již považovala za hotovou věc. Vody rozproudila i skutečnost, že byl z listu nominantů odstraněn na poslední chvíli a za dosud nejasných okolností.²⁸

Skutečnost, že se Houellebecq cítil zrazen dokládá řada jeho mediálních výstupů v následujících letech. Nejprve se o vítězné knize ročníku 1998 vyjádřil jako o nepovedené, v dalším rozhovoru pak přímo osočil porotu ceny z korupce, když řekl, že cenu nezískal proto, že na ni s nakladatelem neměli dost peněz.

²⁷ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 198

²⁸ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 209

Tato vyjádření sice dále budovala Houellebecqův mediální obraz, nicméně však v negativním smyslu. Veřejnosti se nyní vyjevil jako vztahovačný a sebestředný člověk. V tomto světle pak zapadla dvě ocenění, která toho roku získal a sice, Velká národní cena pro začínající autory a Listopadová cena.

3.6. Platforma

Tři roky po *Elementárních částicích* vychází jeho další román *Platforma*. Veřejnost uvedení knihy sleduje již delší dobu plna očekávání, nejen díky prostoru v médiích se k Houellebecqovi upíná pozornost mnohem dřív. Vydání *Elementárních částic* mělo totiž dohru, která se táhla téměř celé tři roky. Šlo o spory s redakcí časopisu *Perpendiculaire*, do kterého Houellebecq přispíval a kterážto redakce se vymezovala vůči jeho románu i jeho veřejnému vystupování, ostatně nebyli sami, ve veřejném prostoru dokonce zaznívaly silné hlasy volající po zákazu *Elementárních částic*²⁹.

O to pikantnější byla celá aféra, když *Flammarion*, který vydával jak Houellebecqovy knihy, tak i časopis *Perpendiculaire*, nakonec časopis přestal financovat.

Tyto, na francouzské literární scéně poměrně ojedinělé a hlasité kauzy tak čas od času Houellebecqa připomněly médiím i veřejnosti.

Platforma, jejíž vydání bylo už z výše popsaných důvodů ostře sledované se okamžitě po vydání stala novou senzací. Nejenže všechny dosud akcentované příznaky (porno, cynismus, frustrace, autobiografičnost) Houellebecqovy tvorby byly v této knize vyšponovány na mnohem vyšší míru než minule, sám autor se během vystoupení doprovázejících vydání knihy dopouštěl velmi šokujících vyjádření, z nichž jedno skončilo dokonce před soudem a sice pro podezření z šíření rasové nesnášenlivosti.³⁰

Platforma samotná obsahuje řadu protiislámských narážek. A vzhledem k tomu, že jsou jeho romány vnímány jako autobiografické, navíc k islámu konvertovala jeho matka, ke které chová negativní vztah, brala velká část veřejnosti *Platformu* jako vyjádření osobních postojů autora.

²⁹ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 149

³⁰ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 249

Mimo tuto kauzu, bylo vydání *Platformy* stiženo ještě jedním skandálem a sice, sporem s Philippem Gloaguenem, který je autorem řady cestopisných knih a do jehož edice se Houellebecq v *Platformě* několikrát nevybíravě strefuje. Gloaguen hrozil Houellebecqovi soudem, nicméně žalobu nakonec nepodal. Spíš, než urážky na cestovatelovu adresu jsou za meritum sporu označovány úvahy hlavní postavy *Platformy* o prospěchu a výhodách sexuální turistiky, o které se v knize mluví jako o budoucnosti cestování a proti které se Gloaguen ve svých cestopisech značně vymezuje.

Mediální příběh *Platformy* tak do jisté míry kopíruje cestu *Elementárních částic*, dokonce opět přijde řeč na Goncourtovu cenu, na kterou je Houellebecq opět nominován a opět je z výběru kandidátů nakonec vyřazen.

Podobně jako *Elementární částice* byla i *Platforma* literární kritikou přijata vlídně. Není ani tak řeč o myšlenkách, které kniha nese, jako spíše o autorově stylu, který se v obou knihách jeví jako velmi vyzrálý a tuto kvalitu si Houellebecq v očích kritiky drží i nadále.

Soudní spor o *Platformu* se podobně jako u *Elementárních částic* nesl v duchu svobody slova a autorského vyjádření. Houellebecq čelil tlaku od několika islámských organizací a veřejně známých osobností, obdobně jako dříve se pak na jeho stranu postavila řada kulturních celebrit a byl podpořen i peticí.

3.7. Prorok

Ačkoliv vyznění soudu bylo na kulturní frontě přijato celkem pozitivně, nenesla se definitivní dohra *Platformy* v ryze šťastném duchu. V této době začínáme vnímat i Houellebecqovu přidruženou roli coby společenského proroka, neboť podobně, jako ve finále knihy i nedlouho po jejím vydání došlo k teroristickému útoku islámských radikálů. Ačkoliv v knize se jedná o událost mnohem menších rozměrů, než útok na Světové obchodní centrum, které je s ní srovnáváno, nálepka proroka a mesiáše společenských změn a milníků Houellebecqovi již zůstala a s každou další knihou na něm ulpívá stále víc.

I když soud Houellebecqa osvobodil, veřejnost a kritika mu kvazi xenofobní řeči nezapomněla a považovala je opět za součást promyšlené mediální kampaně. I proto, že Houellebecq přesnou volbou slov dokázal během rozhovoru navodit situaci, že ačkoliv to vypadá, že sděluje, že *Islám je nejpitomější náboženství*, ze situace vyplývá, že je to pouze

názor hlavní postavy románu *Platforma*. Jak už bylo řečeno, v souvislosti s Houellebecqem se již dříve na formalistický přístup k dílu a autorovi nijak nehledělo, a i když Houellebecq svými tvrzeními vehementně odděluje sebe, jako autora, od předmětu jeho próz, svými činy dělá něco docela jiného.

V kontrastu s tím, jak Houellebecq vystupuje a jak se prezentuje coby uzavřený, nešťastný, leč trefný a cynický, je kvůli tomuto mnohdy považován za neautentického.

3.8. Matka

Tento úhel pohledu na Michela Houellebecqa umocňují i slova jeho matky, která se v této době začala objevovat v médiích a hovořit o autorově dětství a dospívání a dle svých slov uvádět jeho nelichotivá tvrzení na pravou míru.

Mezi matkou a synem se rozhořel médii sledovaný a přes média vedený spor. Jednou s příslovečných bitev pak byla kniha, nesoucí název *Nevinná*, kterou Houellebecqova matka vydala a která funguje mimo jiné i coby její obhajoba. Podle Janine Ceccaldiové byla kniha reakcí na definitivní pomluvu, kterou o ní její syn řekl v jednom rozhovoru a sice, tehdy tvrdil, že již zemřela.

Autenticitu jejích tvrzení, podobně jako tvrzení Houellebecqa nelze spolehlivě potvrdit už proto, že komentované události z autorova mládí, se odehrály dávno a nežije mnoho jejich pamětníků. Co ale lze s jistou mírou určitosti tvrdit a co tvrdí také zatím nejrespektovanější Houellebecqův životopisec novinář Denis Demonpion je, že jak matka, tak i syn mají výrazné sklony k fabulaci a celou pravdu nejspíš neříká ani jeden z nich.

Ať už vystoupení Houellebecquovy matky vneslo do příběhu více světla či naopak, rozhodně přispělo k další medializaci Michela a jeho knih. Což je ostatně to, oč podle slov Houellebecquovy matky šlo jejímu synovi vždy na prvním místě. A i proto jej osočuje z vypočítavosti, lakoty a sebestřednosti.

Pravdivost těchto slov lze možná doložit v době po vydání *Platformy*, v prvních letech jednadvacátého století, kdy se Houellebecq coby úspěšný autor s vysokými zisky stěhuje do Irska, aby nemusel ze svého čím dál většího majetku platit tak vysoké daně, jako ve

Francii. Navíc sám Houellebecq se v médiích o přístupu k medializaci své tvorby a k penězům vyjadřoval i takto:

„* Počínaje vám vaši francouzští kritici vytykají cynické zneužívání medií k propagaci každé vaší další knihy. Co jste tím tehdy sledoval?

Tehdy jsem si myslel, že pokud chce člověk prodat nějaký titul, potřebuje získat mediální pozornost. A také je pravda, že jsem potřeboval vydělat peníze, abych mohl přestat pracovat. Peníze mají jeden jediný smysl, totiž aby měl člověk své dny jen pro sebe, ale ten je zásadní. Teď už si tolik nemyslím, že knihy prodávají média.“³¹

3.9. Prix Goncourt

Po vydání *Platformy*, která je spolu s *Elementárními částicemi* jednou z knih, které v této práci sleduji, nastává období Houellebecqova profesního života, které by se s trochou dobré vůle dalo nazvat obdobím klidu.

Knihy, které v této době napsal, *Možnost ostrova* (2005) a *Mapa a území* (2010) nebyly doprovázeny žádnými skandály (snad kromě ambivalentního sektářství)³² ani soudními procesy, tak jako knihy minulé. Kritika i veřejnost se v této době mohla v klidu soustředit na jeho autorský styl a zdálo se, že Houellebecq má svá bouřlivá léta za sebou a nadále zůstane jen jako kvalitní a věhlasný autor.

Jeho značka byla v této době již plně zavedena, a i přes to, že okolo sebe nepěstoval žádný rozruch, byly jeho dva romány, které tehdy napsal netrpělivě očekávány.

Možná i proto, že jeho výkony coby autora nijak neupadly, ale jeho jméno a mediální obraz přestal být nutně kontroverzní, se nakonec i dočkal Gouncortovy ceny a sice, za román *Mapa a území*. Z výše zmíněných objektivních důvodů se jeho dvěma knihám, které vyšly v tomto období z hlediska mediálního ohlasu nevěnuji a stejně tak učiním i s detaily o jeho tehdejší životě, protože pro meritum této práce opravdu nejsou důležité.

³¹ HUNNEWELLOVÁ, Susannah. Houellebecq. Pokládám se za člena velké Michel Houellebecq: romantické rodiny Literární noviny. 9. 12. 2010. s. 14

³² DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 241

3.10. Podvolení

V roce 2015 vyšel jeho zatím předposlední román *Podvolení* a již nějakou dobu před jeho vydáním se začalo proslýchat, že se jedná o velmi nevybíravou kritiku islámu a islamizace Francie. V tomto případě skutečně Houellebecqova pověst předběhla jeho samotného, neboť kniha jako taková ani zdaleka nenaplnuje předzvěsti kritiky a veřejnosti.

Co ovšem způsobilo definitivní popularitu *Podvolení* byly skutečnosti, které se nezávisle na Houellebecqově vůli udály.

V době kulminující imigrační krize se téma islamizacejevilo jako přísně reakční a vykalkulované. Respektive takové by i mohlo být, kdybychom opomenuli Houellebecqovu minulost a fakt, že se islámu věnoval již skoro patnáct let dříve v románu *Platforma*.

Co pak opět poněkud neoprávněně učinilo z Houellebecqa proroka společenských změn byl útok na redakci satirického listu Charlie Hebdo, který shodou okolností proběhl ve stejný den, na který bylo naplánováno i vydání *Podvolení*.

Během útoku islámští radikálové zavraždili podstatnou část redakce listu a mezi jejich oběťmi byl i Houellebecqův osobní přítel novinář Benard Maris.

Pokud tvrdím, že Houellebecqa předběhla jeho roky pilně budovaná pověst, oporu pro toto tvrzení nacházím mimo jiné i ve výroku tehdejšího francouzského premiéra, který ještě odpoledne 7. ledna 2015, tedy v den útoku na Charlie Hebdo, kritizoval Houellebecqa a jeho novou knihu za zbytečné rozdmýchávání společenské nenávisti. Ačkoliv v tu dobu mohl mít teprve několik hodin vydanou knihu jen stěží přečtenou.

Jak se ve svých očekáváních mýlil francouzský premiér, tak se mýlila i veřejnost. *Podvolení* skutečně není protiislámský pamflet ani Houellebecqův Mein Kampf, jak se ostatně také říkalo³³.

Spíš, než o kritiku islámu jde o kritiku francouzské, potažmo západní společnosti, která je v *Podvolení* vykreslena jako ideově vyprázdněná a neautentická. Taková společnost, jakou Houellebecq popsal, trpí absencí hlubších duchovních a společenských hodnot, která negativně ovlivňuje rodiny, sociální smír, akademickou sféru, ekonomiku i politiku. Tyto

³³ DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. s. 335

hodnoty pak v *Podvolení* lid čerpá z islámu a z kultury, kterou do Francie přinesli imigranti z blízkého východu. Důležité je podtrhnout, že tak činí dobrovolně.

Možná právě souběh dějinných událostí dával veřejnosti a kritice dojem, že *Podvolení* je Houellebecqovo vrcholné dílo. A to jak z pohledu literární kvality, tak i v míře společenského ohlasu.

I proto byla jeho následující kniha *Serotonin*, která vyšla v roce 2019 očekávána s rozpaky. Kdekdo uvažoval, že již nemůže konkurovat jeho dřívější tvorbě, a to především svou aktuálností. Houellebecq byl vnímán jako svého druhu prorok a tato nálepka mu nečekaně zůstala i po vydání *Serotoninu*.

V této knize, jako by navázal na klidné období z let 2005 – 2015. Vydání *Serotoninu* nepředcházely žádné významné skandály a ani jeho obsah nijak nenaplňoval Houellebecqovu schopnost šokovat.

Opravdový společenský dopad knihy byl doceněn až zhruba půl roku po jejím vydání, kdy se ve Francii, opět vlivem dějinných okolností, na které kniha samotná nemohla mít sebemenší vliv, rozproudilo hnutí známé jako *Žluté vesty*, které bylo mimoděk nápadně podobné svým cílem a svou potřebou protagonistům *Serotoninu*.

V současnosti tedy Michel Houellebecq funguje coby zavedený autor, u něhož není pochyby o literárních vlohách a dovedném stylu. K diskusi je jeho veřejné vystupování a motivy, které za ním stojí. To, co z něj udělalo globální hvězdu je určitě dílem promyšlený marketing postavený na výše popisované sebezprezentaci, ale také obsah a styl jeho knih, který nutí čtenáře a kritiky tyto knihy pevně spojovat s osobou autora, jeho prožitky, názory a chováním, interpretovat je jako autobiografické, a to jakým způsobem se týkají společenských otázek označovat za vizionářské.

4. Elementární částice

4.1. Kvantitativní analýza Elementárních částic

Podle monitoringu tisku Newton Media Search bylo ve zkoumaném období ve vybraných médiích publikováno 95 textů, které obsahují zmínku o této knize. Počátek období není přesně vymezen, protože ačkoliv kniha v českém překladu vyšla až v roce 2007, zmínky o ní vycházely již mnohem dříve. Podobně je tomu u dalších zkoumaných knih. Proto jsem jako počáteční datum zkoumaného období stanovil datum publikace první zmínky o každé knize. Koncem období je pak srpen 2021.

Lidové noviny:

V Lidových novinách vyšlo 38 textů, které knihu *Elementární částice* zmiňovaly. Vezmeme-li tyto zmínky chronologicky, tak první z nich pochází z pátého dubna 2001, čili tři roky po vydání *Elementárních částic* ve francouzském originále, a vůbec se netýká této knihy. A v tomto duchu vypovídají i další texty, které během zkoumaného období v lidových novinách vyšly. Není mezi nimi jediná skutečná kritika, ani recenze, ba dokonce se žádný z textů netýká výhradně *Elementárních částic*.

Možné vysvětlení této skutečnosti lze spatřit v tom, že ačkoliv *Elementární částice* vyšly v originálním znění v roce 1998, jejich český překlad vyšel až o deset let později, kdy během krátkého období v českém překladu vyšly i *Možnost ostrova* a *Platforma*, tedy knihy mladší. Těchto knih se pak týkala většina textů.

Lidovky.cz :

Ani dceřiný web lidových novin se *Elementárním částicím* nevěnoval nijak podrobně. K této knize zde vyšlo celkem šest zmínek, přičemž žádný text, který knihu zmiňuje, se jí výhradně nevěnuje.

iLiteratura:

Portál iLiteratura.cz se knize *Elementární částice* věnoval ve vymezeném období pouze jednou a sice, 30. 7. 2021, ale pouze okrajově. Text, který knihu zmiňuje, je recenzi Houellebecqova životopisu od Denise Demonpiona.

Hospodářské noviny:

V Hospodářských novinách vyšlo se zmínkou o *Elementárních částicích* ve sledovaném období celkem 12 textů. 9. 11. 2010 se v Hospodářských novinách dočteme, že Michel Houellebecq získal Goncourtovu cenu. Další zmínky *Elementárních částic* v Hospodářských novinách se pak nachází v textech pouze jako součást výčtu Houellebecqovy tvorby, ale žádné kritiky nenacházíme. Jediný výhradní text k *Elementárním částicím* napsal ve zkoumaném období do Hospodářských novin Petr Fischer třináctého listopadu 2007, který se jmenuje *Pojďme si pohrát se strachem z prázdnoty*.

Respekt:

Časopis Respekt se během zkoumaného období o *Elementárních částicích* zmínil celkem devětkrát. V textu *Napůl moralista, napůl cynik se o Elementárních částicích* kriticky píše, vyšel osmého října 2007 a napsal jej Ladislav Nagy. Kritickou reflexi najdeme také v textu Jana Němce s titulkem *Bud'te hnusní – budete pravdiví*.

A2 Kulturní čtrnáctideník/týdeník:

Časopis A2 se o knize *Elementární částice* Michela Houellebecqa ve sledovaném období zmiňuje devětkrát. První kritika pochází z patnáctého listopadu 2006, v textu Sylvy Ceballosové s názvem *Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa*.

Devatenáctého prosince 2007 píše v A2 Ondřej Kavalír, který mimochodem Houellebecqovi zasvětil i svou dizertační práci, obsáhlý kritický text *Zatím ještě lidé* týkající se *Elementárních částic*. Další kritickou reflexí *Elementárních částic*, která v A2 vyšla, je text *Houellebecqovská lekce milencům*, který vyšel v A2 18. 12. 2019, od Anny Luňákové a Ondřeje Macla.

Literární noviny:

První zmínku o *Elementárních částicích* nacházíme v Literárních novinách 29. 11. 2004. Anna Čmejrková napsala 17. 12. 2007 do Literárních novin kritickou reflexi, která se zabývá výhradně *Elementárními částicemi*, s názvem *Konec individuality a smrtelnosti*.

V kontextu české mediální reflexe tvorby Michela Houellebecqa neobvyklý úkaz nacházíme v souvislosti s další zmínkou o *Elementárních částicích*, která se objevila

v Literárních novinách 9.12. 2010. Jedná se o překlad části rozhovoru, který Houellebecq poskytl Susannah Hunnewell pro americký literární časopis The Paris Review.

Další kritickou reflexi napsal do Literárních novin Zbyněk Petráček, který se zabývá především kvalitou překladu díla a tím, jak toto ovlivňuje jeho vyznění.

Host

Časopis Host se *Elementárním částicím* věnoval celkem v jedenácti textech. Kritikou *Elementárních částic* je text *Antiutopie přítomného času* ze 7. 4. 2008 od Jiřího Krejčího. *Elementárních částic* se kriticky dotýká také Ondřej Kavalír v textu *Kdo z vás si zaslouží věčný život?* z 5.12. 2008.

Důležitý pro celkový obraz Micheal Houellebecqa a v českých médiích rovněž ojedinělý text ovšem na stránkách Hostu nacházíme 13.11. 2012, kdy časopis otiskl první kapitolu knihy *Nevinná* od Lucie Ceccaldiové, totiž Houellebecqovy matky.

4.2. Analýza vybraných literárních kritik Elementárních částic

Kritická reflexe *Pojďme si pohrát se strachem z prázdnoty* týkající se *Elementárních částic* vychází v Hospodářských novinách 13. 11. 2007 a píše ji Petr Fischer. Tehdy se knize věnuje hodně, protože v té době prvně vychází v českém překladu. Fischer opakuje svou slabost pro Houellebecqa, když jej přirovnává k velikánům francouzské literatury a tvoří pro něj výjimku z bonmotu, že všechno velké už bylo napsáno: „Důležitější je kritická rovina, jež o díle říká, že je pro konec dvacátého století podobně zásadní jako Camusův *Cizinec* či Sartrova *Nevolnost* pro šedesátá léta. A jak milé překvapení, když čtenářská zkušenost potvrzuje, že to nebyla mediální bublina.“³⁴ Dozvídáme se něco o ději knihy, o autorově stylu. Petr Fischer bere *Elementární částice* jako výpověď o současné době. Příběhy dvou bratrů, které se v knize prolínají bere jako analogii k bezvýchodnosti společenského pořádku. Nezabývá se stylem, nebo technikou, jakou Houellebecq staví příběh, zajímá jej filozofie, kterou kniha nese a motivy, které její autor má. Svou interpretaci díla staví na kontrastech obou příběhových linek, jako poselství knihy pak představuje jejich průniky: „Michelova »buddhistická« meditace v kvantové a genetické polívce a Brunův únik do šílenství nejsou jistě excelentně pozitivním řešením pro každého,

³⁴ FISCHER, Petr. Pojďme si pohrát se strachem z prázdnoty. Hospodářské noviny. 13. 11. 2007. s. 12.

ale směr je zřejmý. Ke štěstí svého druhu stačí málo - rozpustit se a přestat budovat individuální uzavřenost. Stručně řečeno: zbavit se touhy, přinejmenším ji donekonečna nemnožit.³⁵

V časopise Respekt, v textu *Napůl moralista, napůl cynik* se o *Elementárních částicích* kriticky píše v textu, který vyšel osmého října 2007 se Ladislav Nagy k příležitosti českého vydání tehdy již téměř deset let staré knihy rozepsal o Houellebecqovi a jeho autorských motivech, které se snažil ukazovat právě na reáliích *Elementárních částic*. Jenže se nedostal dále, než za mnohokrát opakované příměry k Célinovi a Nietzsche. Z obsahu knihy, ani proč bychom ji měli číst, popřípadě, o jejích kvalitách a nedostatcích jsme se pak nedozvěděli opravdu nic přesvědčivého. Ladislav Nagy o *Elementárních částicích* soudí, že nemají nadčasový přesah a že jsou pouze výpovědí pro svou vlastní dobu. Pokouší se Houellebecqa srovnat s francouzskými dekadenty konce devatenáctého století. Na děj knihy, jakož i na motivy příběhu nazírá silně autobiograficky, připomíná paralely s autorovým životem. Hodnotí také, jakým způsobem Houellebecq píše: „Michel Houellebecq nesděluje svým čtenářům nějaké věčné pravdy ani neuchvátí literární zápletkou či metaforami. Poměrně prostým jazykem pojmenovává věci a dění kolem nás. A přesto ty jeho popisy říkají o dnešní společnosti víc než všechny obsáhlé teorie.“³⁶ Všímá si autorovi trefnosti, která bývá velmi často opakovanou kvalitou jeho knih.

Jan Němec o pár měsíců později píše v Respektu další větší text o Houellebecqovi, tentokrát se jej snaží nazít jako společenský a literární fenomén, hovoří o jeho životě i se vždy odstavcem zmíní o jeho dosavadních knihách. Tento text s titulkem *Bud'te hnusní – budete pravdiví*³⁷ z 22. 11. 2010 mezi ostatními texty o Houellebecqovi svou podrobností a schopností analýzy vyčnívá. Dozvídáme se fakta o autorově životě i kariérních peripetiích, které Němec interpretuje a nabízí názory. Kritizuje poučeně a zná kontext. Text je čtivý a rychlý, přesto obsahově nasycený, Němec umí pracovat s jazykem, používá metafory, nenudí. Ten, kdo o Houellebecqovi nikdy neslyšel bude mít po přečtení celkem jasný obrázek o tom, s kým má tu čest. Jan Němec v krátkém výčtu představuje to, jak se Houellebecq prezentuje, a jaké jsou o něm dojmy. Kouzlo jeho úspěchu spatřuje v otevřenosti jeho knih a v tom, že jsou dobře přístupné komukoliv. Dozvídáme se detaily

³⁵ FISCHER, Petr. Pojďme si pohrát se strachem z prázdnoty. Hospodářské noviny. 13. 11. 2007. s. 12.

³⁶ NAGY, Jan. Napůl moralista, napůl cynik. Respekt. 8. 10. 2007. s. 48.

³⁷ NAGY, Jan. Napůl moralista, napůl cynik. Respekt. 8. 10. 2007. s. 48.

o autorově životě i vysledované postupy, kterými tvoří charaktery a geneze svých postav: Typickým houellebecqovským hrdinou je muž mezi čtyřicítkou a padesátkou, zjevné autorovo alter ego, který ví, že od určitého věku jsou nové věci stále stejné, všechny novinky jsou pořád dokola, to, co nepodléhá času, je nedosažitelné, anebo to času stejně podlehne, i když to mělo mít celoživotní záruku. Vedle toho tu je všudypřítomný problém sexu a stáří.³⁸

Jan Němec se v textu tváří, jako by Houellebecqa prokoukl a jeho konání mu bylo veskrze jasné, krátce, ale trefně představuje, jakým způsobem Houellebecq pracuje s marketingem a využívá veřejné mínění ve svůj prospěch. *Elementární částice* považuje Jan Němec za přelomový román, nejen pro Houellebecqa, ale i pro literaturu: „Pokud se o žádné jiné knize ve Francii nediskutovalo na konci milénia živěji, není to proto, že by Částice byly napsány tak, jak ještě nikdo nepsal. Blíže pravdě je, že pojednávají o dějinné situaci, již beletrie dosud nezmapovala, neboť je příliš nová, a pojednávají o ní nebývale otevřeným, bolestným způsobem.“³⁹

Přes všechny vyřčené skutečnosti pak *Elementární částice*, potažmo samotný Houellebecq, dělají na Jana Němce pozitivní dojem, a to nejen svou neotřelostí ale, i tím, co jim mnozí další kritici vytýkají, totiž schopnost šokovat, tnout do živého, která je v Němcových očích zábavná: „Houellebecq si nebere servítky a být korektní je poslední, co by ho lákalo. Právě pro schopnost formulovat nepříjemné pravdy o současnosti, vynášet na světlo vytěsněné skutečnosti a domýšlet společnost konzumu do konce stojí za to ho číst.“⁴⁰

Na stránkách časopisu A2 se o knize *Elementární částice* Michela Houellebecqa vyjadřuje Sylva Ceballová, která patnáctého listopadu 2006, v textu s názvem *Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa*⁴¹ přináší krátký rozbor dosavadních autorových děl. Ve svém hodnocení vyznění Houellebecqových románů odmítá povrchní nazření děl jako mysoginních, nihilistických, rasistických apod. Snaží se jít do hloubky a emoce, které z knih číší vysvětluje vystihujícími citacemi: „Mechanismus nevyhnutelné frustrace je základním půdorysem dvou jeho románů: „Rozšíření bitevního pole a *Elementární částice*. V obou jsou středem příběhu dvě mužské postavy s protikladným

³⁸ NĚMEC, Jan. Buďte hnusní, budete pravdiví. Respekt. 22. 11. 2010. s. 58.

³⁹ NĚMEC, Jan. Buďte hnusní, budete pravdiví. Respekt. 22. 11. 2010. s. 58.

⁴⁰ NĚMEC, Jan. Buďte hnusní, budete pravdiví. Respekt. 22. 11. 2010. s. 58.

⁴¹ CEBALLOSOVÁ, Sylva. Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa. A2 kulturní týdeník. 15. 11. 2006. s. 15.

přístupem k „boji“. Jedna už od počátku záměrně vyklidila pole, druhá se vyznačuje nezměrným úsilím na něm uspět.“⁴² Dále se obrací k autorovu životu, jeho zkušenostem a pravděpodobným zdrojům inspirace.

Tvrzení, které předkládá v citaci výše opírá o detaily z obou knih. Dále říká, že konfrontace dvou protikladných, nicméně ve své bezvýchodnosti podobných charakterů, je spojujícím prvkem obou knih.

Ve svém výkladu o Houellebecqovi neopomíjí ani jeho stinné stránky, které ale komentuje s pochopením a autorovu literární a mediální schopnost nazírá s obdivem: „V každém případě je to osobnost, jež vzbuzuje úctu. Po více než dvaceti letech působení na veřejnosti a v literatuře neztratil tvář pobouřeného muže, který nepíše, aby kázal, natož aby se proslavil, ale proto, že je to jediná ventilace jeho existenciálního utrpení.“⁴³

Svůj text o Houellebecqovi pak zakončuje jeho citátem, který do jisté míry vystihuje jeho knihy a snad i osobní postoje: „Pokud při čtení jeho knih klesnete na dno svých morálních sil, odrazte se od Houellebecqovy premisy: „Nebojte se štěstí; neexistuje.“ Užití citátu pak podtrhuje autorčin přístup k Houellebecqovi i názor, který text nese.

Je nutno poznamenat, že číslo, ve kterém tento text vyšel, je svým způsobem Houellebecqovi zasvěceno a přináší i ukázky jeho tvorby. Časopis o něm hovoří jako o nejvýraznějším současném francouzském prozaikovi, a proto se nelze divit, kolik prostoru mu věnuje.

Devatenáctého prosince 2007 píše v A2 Ondřej Kavalír, který mimochodem Houellebecqovi zasvětil i svou dizertační práci, obsáhlý text *Zatím ještě lidé*, který kriticky vypovídá o *Elementárních částicích*.

Kavalír načrtává Houellebecqovu cestu od pojednání o H. P. Lovecraftovi, přes *Rozšíření bitevního pole* až k *Elementárním částicím*. Při svém psaní často Houellebecqa v detailech přirovnává k velikanům francouzské literatury jako jsou Camus, nebo Balzac.

⁴² CEBALLOSOVÁ, Sylva. Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa. A2 kulturní týdeník. 15. 11. 2006. s. 15.

⁴³ CEBALLOSOVÁ, Sylva. Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa. A2 kulturní týdeník. 15. 11. 2006. s. 15.

Vyzdvihuje jeho originalitu a nepoddajnost a svým způsobem jej řadí na roveň zmíněných velikánů. Text se důkladně věnuje technickým stránkám Houellebecqova stylu a analyzuje jeho způsob stavění příběhu i geneze postav: „Strategie, kterou volil Balzac, a ta, již užívá Houellebecq, je podobná. Oba se pokoušejí podat pravdivý a co nejkomplexnější obraz své doby, zachytit její „lidskou komedii“. Prakticky to znamená Houellebecqovu rehabilitaci důsledně biografického přístupu, sledujícího prehistorii postav, příběhy jejich rodičů, což v případě *Elementárních částic* značí, že příběh se vrací až do roku 1882, kdy se narodí prarodič obou hlavních hrdinů. S tím souvisí i vyvinutý cit pro sociologický detail, pro vše nové, co mění a předjímá budoucí společnost, zejména pro vývoj v oblasti vědy a techniky.“⁴⁴

Popis Houellebecqovy tvorby je v Kavalírově podání detailní a analytický, oproti textu Sylvie Ceballosové je v hodnocení děl i autora o poznání odměřenější a akademičtější. Zároveň však nepostrádá zájem.

Elementární částice jsou bezpochyby v Kavalírově vidění důležitý román, bere ho jako naprosto současného autora, který má ke své době co říct: „Elementární částice byly důkazem, že ve francouzské literatuře se objevil spisovatel s nezaměnitelným a naléhavým hlasem, kniha se stala ve Francii (a nejen tam) skutečným bestsellerem... Houellebecq totiž píše o tom, co se ho v dnešním světě bolestně dotýká, a to s provokativní otevřeností, analytickým vhledem a takřka sociologicko-antropologickým přesahem. Ať popisuje surovou obnaženost sexuálních vztahů, psychickou a fyzickou degradaci stáří nebo krizi rodinných vztahů, jisté je, že mnoho čtenářů svým sarkastickým a pesimistickým přístupem odradil a znechutil.“⁴⁵

V tomto hodnocení Kavalír zcela opomíjí často zmiňované narážky na účelovost a vypočítavost, se kterou Houellebecq údajně píše. To, co Kavalír ve výše citované pasáži bere s jistou pochvalou, je jindy označováno za problematické a neautentické. Reflexi Houellebecqova díla bere tentokrát Kavalír poměrně ze široka, nevěnuje se konkrétním kapitolám, jako například v Respektu Jan Němec. Ani nerozebírá genezi postav nebo motivů díla, jako Petr Fischer. Přesto nabízí obsáhlý rozbor *Elementárních částic* z hlediska idejí a literárního půvabu.

⁴⁴ KAVALÍR, Ondřej. Zatím ještě lidé. A2 kulturní týdeník. 19. 12. 2007. s. 39.

⁴⁵ KAVALÍR, Ondřej. Zatím ještě lidé. A2 kulturní týdeník. 19. 12. 2007. s. 39.

Konkrétněji hovoří další Kavalířův text *Triumf vegetace nad kulturou*, který pro A2 napsal 23. 11. 2011, k příležitosti udělení Goncourtovy ceny za román *Mapa a území*, kterážto cena a zkušenosti, které autor s jejím institutem měl, je pro jeho reflexi klíčová. Tuto knihu hned ze začátku textu označuje Kavalír slovy: „Kniha sice asi není tím nejlepším, co autor napsal, rozhodně ale sdružuje vše, na co jsme u něho zvyklí.“⁴⁶ A spíše, než rozboru knihy se věnuje rozboru Houellebecqa. *Mapu a území* hodnotí jako Houellebecqův útok ke konformismu, čímž také vysvětluje ocenění, které přeci jen patří se svou historií k tomu tradičnějšímu, co se na francouzské literární scéně děje. Dále pak hovoří o tom, o čem jsem již psal výše a sice, že právě uklidnění a možná konformnější pozice byla jasnou ikdyž nevyřčenou podmínkou pro to, aby Houellebecq mohl nejdůležitější francouzské literární ocenění získat: „Proto se i Michel Houellebecq, dosud známý spíše svými kontroverzemi a značnou čtenářskou popularitou, v okamžiku, kdy tuto cenu před rokem obdržel, dočkal náležitého estetického posvěcení, přičemž kritika začala vyzdvihoval tradičnost oceněného románu se stejnou samozřejmostí, s níž zdůrazňovala někdejší autorovu provokativnost.“⁴⁷

V tomto textu dále nacházíme náhled na Houellebecqovo psaní, který se dosud v českých médiích nevyskytoval. Možná právě proto, že se *Mapa a území* minulým knihám výrazně vymyká, hovoří Kavalír o ekonomizaci kultury a všedního dne jako o něčem, co se mimo notoricky známých motivů stává dalším Houellebecqovým tématem. O *Mapě a území* píše jako o románu, který reaguje na kapitalistickou společnost, ale druhým dechem dodává, že se Houellebecq dopouští ještě hlubšího rozboru západní společnosti, než jakým by byl prostý reakční text. V tomto tvrzení lze možná spatřovat počátek uvedení (alespoň tedy v českém mediálním prostoru) Michela Houellebecqa jako autora, který drží prst na tepu současných sociálních změn a nečerpá výhradně z fenoménů dvacátého století jako je sexuální revoluce apod., jak se o něm psalo doposud: „Niméně Houellebecqova výjimečnost nespočívá pouze v rovině sociologizujícího či ekonomizujícího popisu, jehož věcnost by odkazovala stejnou měrou ke klasickým realistům jako k Marxovi. Ve svých románech – a *Mapa a území* není výjimkou – se mu totiž daří uchopit mnohem hlubší, existenciálnější vrstvy současnosti, než představuje mechanismus sociálně-ekonomických vztahů. Houellebecq v nich zachycuje životní pocit dosud blahobytného Západu, jehož

⁴⁶ KAVALÍR, Ondřej. Triumf vegetace nad kulturou. A2 kulturní týdeník. 23. 11. 2011. s. 6.

⁴⁷ KAVALÍR, Ondřej. Triumf vegetace nad kulturou. A2 kulturní týdeník. 23. 11. 2011. s. 6.

osamělost, únavu, melancholii stárnutí a tušení neodvratného úpadku vyjadřují osudy románových hrdinů.“⁴⁸

V textu *Houellebecqovská lekce milencům*, který vyšel v A2 18. 12. 2019 a napsali jej Anna Luňáková a Ondřej Macl, dochází k rozboru konkrétních aspektů Houellebecqovy tvorby. Autoři se snaží Houellebecqa rozebrat z hlediska sexuality, erotiky a lásky. A právě v tomto kontextu se zde píše o *Elementárních částicích*, které, podobně jako samotného Houellebecqa autoři vyzdvihují z řady erotických či erotizujících románů a připisují jim hlubší souvislosti. Román se snaží popsat jako svého druhu reakci na krizi mužství a maskulinity, která se i v době, kdy kniha vyšla začala více veřejně artikulovat. Houellebecqovu tvorbu berou částečně jako pátrání po lásce a autentické spokojenosti, která se knihami průběžně kolíbá tam a zpátky od utopie k dystopii: „Více či méně pochybnými utopii disponují i další autorovy romány; ať už Možnosti ostrova, rozvíjející budoucnost věčně mladých replikantů v časech po apokalypse, anebo Podvolení o šťastném ovládnutí západního světa islámem. Houellebecq zkrátka není smířený se současností a přinejmenším nás nechává nahlédnout do reakcionářských rájů - pekel, které si leckterý reakcionista neumí zatím představit. Jeho mužské postavy většinou touží po lásce a zároveň nejsou schopny milovat. Jejich ideálem je žena obětavě jim poskytující rozkoš, ve vztahu s nimi až z nepochopitelných důvodů šťastná (jsou zábavní a předvídatelní?). A jejich největším nepřítelem je osamělé stárnutí.“⁴⁹

Snahou rozpitvat Houellebecqovo psaní a jeho motivy do zajímavých detailů jdou autoři textu na zdejší poměry výjimečně do hloubky. Odpouštějí si generalizující nálepky a neopakují notorické názory. Spojují sociologický a filozofický kontext s konkrétními partiemi textu, čímž jednak dosahují přesvědčivého dojmu svých tvrzení, ale také přináší informace, které pomáhají načrtnout a ucelit obraz o Houellebecqově tvorbě obecně.

Anna Čmejková napsala 17. 12. 2007 do Literárních novin velký text, který se zabývá výhradně *Elementárními částicemi*, s názvem *Konec individuality a smrtelnosti*. Nabízí zde velmi podrobný rozbor knihy a autorových motivů. Nesoustředí se ani tolik na děj románu, jako spíš na znaky, které jej rámuje ve filozofickém a společenském kontextu. Odmítá

⁴⁸ KAVALÍR, Ondřej. Triumf vegetace nad kulturou. A2 kulturní týdeník. 23. 11. 2011. s. 6.

⁴⁹ MACL, Ondřej, LUŇÁKOVÁ, Anna. Houellebecqovská lekce milencům. A2 kulturní týdeník. 18. 12. 2019. s. 1.

pouze nálepkovat a snaží se způsob, kterým Houellebecq vykládá příběh pochopit a vysvětlit: „Lze samozřejmě namítnout, že skličujících obrazů soudobé společnosti má dnešní čtenář přemíru. Houellebecq nicméně ve své knize uvádí tento obraz do širších souvislostí: jako výsledek po staletí vyznávané materialistické ideologie a rostoucího důrazu na individualismus a svobodnou realizaci sobeckých tužeb jednotlivců. Kritika této ideologie nabízí možnost vnímat jako roman *à* these, jedná se však o knihu velmi čtivou, zejména díky Houellebecqově schopnosti kvalitního postřehu, odvahy odkrývat tabuizovaná témata, smyslu pro ironii a sarkasmus.“⁵⁰

Závěrem textu se obrací také k jednomu aspektu *Elementárních částic*, který se dosud v české mediální reflexi tohoto díla opomíjel a sice, vědeckému základu jedné příběhové linky, totiž příběhu Michela, který je vědec a jeho oblast zkoumání knize také propůjčuje název.

Problematika mezilidských vztahů, tak jak ji prezentuje Houellebecq má ve světle vyznění knihy možné technologické řešení, respektive vztahy, láska a z jejich absence plynoucí frustrace by podle utopického a kvazi techno optimistického konce knihy mohly mít řešení v geneticky kontrolovaném množení nových lidí. Podobný námět je pak slouží pozdější Houellebecqově knize *Možnost ostrova*. Autorka textu se na toto východisko dívá následujícím způsobem: „Poslední věty románu utopickou vizi zpochybňují ještě víc - oproti poněkud neživoucím „neolidem“ vyzdvihují člověka s jeho emocionalitou a nedokonalostí, a tomuto člověku knihu věnují: „Trpícímu, podlému druhu, sotva se lišícímu od opice, který však v sobě nosil tolik vznešených snů. Zmučenému, protikladnému, individualistickému a hádavému, nezměrně egoistickému druhu, schopnému občas neslýchaných výbuchů násilí, který přesto nikdy nepřestal věřit v dobro a lásku.“ (s. 293) Interpretovat tento závěr není nijak snadné: lze ho snad vnímat jako varování před radikálními vědeckými zásahy do přirozenosti člověka, které by způsobily ještě hlubší krizi lidské existence, než jaké jsme svědky v dnešním blahobytném západním světě.“⁵¹

Příběh *Elementárních částic* a jeho poselství rozebírá Čmejrková podobným stylem, jako dříve v *Hospodářských novinách* Petr Fischer, pomocí prolínání dvou dějových linek, totiž

⁵⁰ ČMEJRKOVÁ, Anna. Konec individuality a smrtelnosti. *Literární noviny*. 17. 12. 2007. s. 11.

⁵¹ ČMEJRKOVÁ, Anna. Konec individuality a smrtelnosti. *Literární noviny*. 17. 12. 2007. s. 11.

životních příběhů dvou bratrů, kteří jsou hlavními protagonisty románu. A ačkoliv jsou oba příběhy rozdílné povahou a genezí postav, mají podle Čmejkové shodné momenty katarze v podobě utrpení a citové frustrace, které se jim dostává: „Oba hlavní hrdinové románu, nevlastní bratři Bruno a Michel, jsou svým způsobem obětí společenské krize, jak ji podává Michel Houellebecq . V materialisticky zaměřeném světě postrádají životní smysl, jsou citově nevyvinutí, následkem čehož nedokáží navazovat hlubší vztahy s druhými lidmi a žijí v osamění. Své frustrace zvládají překonávat jen za pomoci alkoholu a antidepresiv.“⁵²

Zde Čmejková spatřuje rovněž i paralelu s životem autora Michela Houellebecqa a také se přiklání k autobiografické interpretaci díla, která je v případě tohoto románu obvyklá. Na rozdíl od jiných kritiků nepíše výhradně o osobních motivacích autora, ale románové teze dává do širšího společenského kontextu. Podobně, jako ostatní kritici uvažuje o *Elementárních částicích*, jako o knize, která vypovídá o stavu doby a společnosti.

Ve stejném vydání Literárních novin pak vychází ještě jeden text, který zmiňuje *Elementární částice*, ovšem netýká se jich tak docela, ale pro to, jakým způsobem Houellebecqovu tvorbu zdejší kritika vnímá, může mít důležité sdělení. Autor Milan Petrášek se v komentáři pozastavuje nad tím, jakým způsobem byl přeložen román *Možnost ostrova*. Podle něj byla překladatelka Jovanka Šotolová, která přeložila pouze tuto Houellebecqovu knihu ve své práci příliš odvážná a oproti knihám předchozím, které přeložil Alan Beguivin, mohlo dojít ke změně vyznění knihy: „Překladatelka zaujímá postoj vůči obsahu románu a vytváří nový text. Výsledek jejího záměru zcela jednoznačně vyplývá ze srovnání překladu počátku jedné věty z první stránky, první kapitoly románu.

Text autora v originále: „Ma conne de soeur - elle avait treize ans él'époque - commenait é allumer tous les mecs.“ Možný překlad: „Má šibalská/ prohnaná/mazaná sestra - ...“ Osud textu autora v českém překladu: „Ta píča moje sestra - ...“ K porovnání překlad německého vydání: „Meine beknackte Schwester - ...“ Možný překlad: „Má hloupá/ pošetilá/bláznivá sestra - ...“ Překladatelka dává úvodem najevo, že upustila od snahy o zprostředkování původní výpovědi románu a vytváří nový text založený na celebraci oplzlostí.“⁵³

⁵² ČMEJKOVÁ, Anna. Konec individuality a smrtelnosti. Literární noviny. 17. 12. 2007. s. 11.

⁵³ PETRÁŠEK, Milan. Překladatelská celebrace oplzlostí. Literární noviny. 17. 12. 2007. s. 11.

Avšak jak se dozvíme v dalších zkoumaných textech, rozpory kvality překladů Houellebecqa nestihly jenom Jovanku Šotolovou a v budoucnu jim bylo věnováno dost prostoru. O tom se ostatně můžeme přesvědčit i v textu *Kam dospěl Skřípec?*, který vyšel 24. 8. 2009 a napsal jej Aleš Knapp, kde napadá porotu anticeny Skřípec za špatné literární překlady, že nereflektovala jeho výhrady vůči překladům knih Michela Houellebecqa, které provedl Alan Beguivin i Jovanka Šotolová. V rozsáhlém textu se náhle ocitáme ve středu kauzy, která stahuje média i instituce. Aleš Knapp nastiňuje situaci ve které je kvůli osobním vazbám a nevysvětlenému záškodnictví umlčována kritika na adresu překladů knih Michela Houellebecqa. Protože kvalita překladů není předmětem této práce a samotný text se nijak netýká mediální reflexe tvorby Michela Houellebecqa, nebudu se této kauze více věnovat ani já. Zmiňuji ji pro dokreslení míry a závažnosti zájmu o Houellebecqovy knihy, který v českých médiích a literárních kruzích panuje.

V textu vydaném v časopisu Host *Antiutopie přítomného času* ze 7. 4. 2008 reaguje Jiří Krejčí na úspěch *Elementárních částic* u českých čtenářů, když líčí jejich děj a poselství které nesou. V textu se samo o sobě mnoho originálních myšlenek nenachází. Děj a motivy románu jsou opět nahlíženy skrze kontrast dvou příběhových linek bratrů Michela a Bruna, kterýžto postup ve své kritice aplikuje Petr Fischer, i Anna Čmejrková. Na rozdíl od nich, se Krejčí věnuje pouze knize a své výklady neopírá o společenský, nebo filozofický kontext, ale výhradně opět přes teze v románu napsané, potud není jeho kritický názor na *Elementární částice* originální, ani v rámci obdobného přístupu od ostatních kritiků fundovanější. Autor však při sumarizaci knihy říká, že ji chápe jako svého druhu antiutopický román, což je u zdejší mediální reflexe názor ojedinělý: „Román tak dostává podobu zvláštní antiutopie. Čas naší přítomnosti, v němž nalézáme zoufalé postavy, je časem již zrozené perspektivy nového živočišného druhu. Civilizace dospěla do fáze zpochybnění sebe samé a člověk je „prvním známým živočišným druhem, který si zorganizoval vlastní nahrazení“.⁵⁴

V Hostu také nacházíme dlouhý článek Ondřeje Kavalíra s názvem *Kdo z vás si zaslouží věčný život?* z 5.12. 2008. Text se zabývá především tehdy čerstvou knihou *Možnost ostrova*, ovšem v závěru se dočítáme i postřehy důležité pro reflexi *Elementárních částic*, protože motivy řízené smrti a znovuzrození, jakož i dramatický oblouk, který je přináší,

⁵⁴KREJČÍ, Jiří. *Antiutopie přítomného času*. Host. 7. 4. 2008. s. 50.

jsou si velmi podobné. Ondřej Kavalír spatřuje podobnost obou knih v tom jak Houellebecq píše o „metafyzické mutaci“ jako o něčem, co je východiskem z neutěšených poměrů jeho románových světů. Kavalír pak dále cituje *Elementární částice*, kde Houellebecq píše o zrodu křesťanství právě jako o metafyzické mutaci, která měla moc svrhnout dosavadní společenský systém.

Jakkoliv bychom mohli Houellebecqa podezřít z pyšnosti, když své dějové zápletky připodobňuje ke světovému náboženství, sám Kavalír o pár řádků výš staví Houellebecqa do společnosti velikánů francouzské literatury: „... je možné Houellebecqův autorský postoj označit jako konzervativní antiliberalismus. V tomto ohledu lze v rámci francouzské literatury hovořit o konzervativní tradici, která zahrnuje dílo LouisFerdinand Céline, moderní katolicky orientovanou literaturu (Georges Bernanos a François Mauriac) a především hnutí tzv. husarů (Roger Nimier, Michel Déon, Antoine Blondin, Jacques Laurent), kteří se slovy jednoho z dobových kritiků nebojí „držet poměřit s konvencemi a tabuizovanými idejemi doby a „neuctivým pohledem míří na modly liberalismu“ Houellebecq , tak jako více než sto let před ním Baudelaire, zpochybňuje ideu pokroku.⁵⁵

Důležitý pro celkový obraz Micheal Houellebecqa a v českých médiích rovněž ojedinělý text na stránkách Hostu nacházíme 13.11. 2012, kdy časopis otiskl první kapitolu knihy *Nevinná* od Lucie Ceccaldiové, totiž Houellebecqovy matky, se kterou, jak jsem již dříve psal, spisovatel nechová harmonický vztah, což ostatně můžeme vycítit z řady pasáží zmíněného textu Lucie Ceccaldiové, namátkou:

„Je mně úplně fuk, co můj syn chce nebo nechce, ať si klidně píše ty svoje škrábanice, to je mi úplně jedno. Ale když používá moje jméno v takové sviňárně, tak si koleduje leda o ránu holí do palice, a může si být jistý, že mu ta rána vyrazí všechny zuby! Žádný Flammarion, žádný Fayard mi v tom nezabrání.

Jinak se s tím už nedá nic dělat. A tak mě to nezajímá. Co to má vůbec být za posranou literaturu! Houellebecq nikdy nic pořádného nedělal, nikdy si ani nic doopravdy nepřál, druzí lidi ho nikdy nezajímali...

⁵⁵KAVALÍR, Ondřej. Kdo z vás si zaslouží věčný život. Host. 5. 12. 2008. s. 19.

A pak ta arogance, jak se pořád považuje za nějakého nadčlověka, intelektuála, to, jak říká: já jsem ze všech nejchytřejší. Sráč a nic jiného, docela obyčejný sráč je ten blbeček Houellebecq . Ať je to můj syn nebo ne. Je to jen plod čtyř nešťastných molekul...“⁵⁶

Na základě výpovědi Lucie Ceccaldiové, kterou, jak už bylo řečeno Demonpionem, nelze považovat za stoprocentně faktickou, podobně jako tvrzení Houellebecqova, můžeme alespoň vycítit náladu, která ve vztahu matky a syna panuje, a to snad velmi autenticky.

5. Platforma

5.1. Kvantitativní analýza Platformy

Podle monitoringu tisku Newton Media Search bylo ve zkoumaném období ve vybraných médiích publikováno 60 textů, které obsahují zmínku o této knize. Počátek období není přesně vymezen, protože ačkoliv kniha v českém překladu vyšla až v roce 2008, zmínky o ní vycházely již mnohem dříve. Podobně je tomu u dalších zkoumaných knih. Proto jsem jako počáteční datum zkoumaného období stanovil datum publikace první zmínky o každé knize. Koncem období je pak srpen 2021.

Lidové Noviny:

Lidové noviny se o *Platformě* ve zkoumaném období zmínily celkem jedenadvacetkrát. První zmínka pochází z 4. 10. 2001. První velký text, který by se týkal výlučně *Platformy* přichází v Lidových novinách 24. 5. 2008 od Markéty Kořené a jmenuje se *Život jako ustavičná pomsta*. Další literárně kritický text, který by se týkal výlučně *Platformy* se v Lidových novinách nenachází.

Lidovky:

V Lidovkách se ve zkoumaném období objevily tři zmínky o *Platformě* Michela Houellebecqa, ovšem žádný text se jí nevěnuje výhradně.

iLiteratura

Portál iLiteratura se ve zkoumaném období o *Platformě* nezmínil.

⁵⁶ CECCALDIOVÁ, Lucie. Nevinná. Host. 13. 11. 2012. s. 26.

Hospodářské noviny

V Hospodářských novinách se o *Platformě* během zkoumaného období psalo osmkrát. Nicméně žádný z textů se *Platformě* nevěnuje výhradně a nemá literárně kritickou povahu. Největší pozornost *Platformě* věnoval Petr Fischer 8. 6. 2007 v textu *Knihy Michela Houellebecqa*, kdy se v jednom odstavci stručně zmiňuje o jejím ději a společenském přijetí.

Respekt

Časopis Respekt *Platformu* během zkoumaného období zmiňoval v pěti textech, z nichž jen jeden se ve velké míře knize věnoval. Šlo o článek z 14. 7. 2008 s názvem *Proč mě to tak bolí* od Magdalény Platzové.

A2 Kulturní čtrnáctideník/týdeník:

A2 Kulturní čtrnáctideník se během zkoumaného období věnoval *Platformě* v sedmi textech. Hlouběji se této knize věnuje akorát Ondřej Kavalír, který v článku s názvem *Nástrahy exotismu* z 26.11. 2008.

Literární noviny:

V Literárních novinách se během zkoumaného období objevilo celkem devět textů, které zmiňují knihu *Platforma*, nicméně žádný z těchto textů neposkytuje kritickou reflexi tohoto díla.

Host:

Časopis Host vydal během zkoumaného období celkem sedm textů, které zmiňují knihu *Platforma*, ale jen jeden je kritickou reflexí této knihy a sice, *Cizinec hledá lásku* od Jiřího Krejčího.

5.2. Analýza vybraných literárních kritik Platformy

Velký text, který nese kritickou reflexi *Platformy* přichází v Lidových novinách 24. 5. 2008 od Markéty Kořené a jmenuje se *Život jako ustavičná pomsta*. Autorka rozebírá *Platformu* podrobně ze všech stran. Všimá si postupů, které Houellebecq při psaní používá, jakým způsobem si obstarává znalost prostředí, o kterém píše a jakým způsobem dostává

svá díla do veřejného povědomí. „Stejně jako v *Rozšíření bitevního pole* a v *Elementárních částicích*, i v *Platformě* je vidět obrovský kus práce: ať už v terénu, nebo při studiu pramenů. V případě *Platformy* to znamenalo přinejmenším prozkoumat strategii a jazyk různých odvětví cestovního ruchu a sociologickou bázi, z níž vycházejí jeho topmanažeri. Další neodmyslitelnou položku představuje prostředí thajských turistických center. Houellebecq sice bývá podezírán, že je sám obhájcem, příznivcem a potažmo konzumentem služeb sexuální turistiky, ale těžko si představit, že by všechny románové scény odehrávající se v masážních salonech či go-go barech psal jen na základě autopsie.“⁵⁷

Text je nestranný a analytický. Autorčina erudice literární vědkyně se propisuje do kritického textu způsobem, který nám zasazuje román i Houellebecqa do literárního kontextu. Veškeré atributy houellebecqových knih, o kterých se rádo mluví jsou zde popsány věcně, je nám zřejmý jejich původ a účel. Dozvídáme se, jaký má Houellebecq literární styl a jak tento styl přispívá k popularitě jeho knih i kompozici příběhu: „Banální syžet, jehož postavy jsou příliš málo životné, abychom se při četbě cítili zavázáni k účasti na jejich osudu, umožňuje Houellebecqovi balancovat mezi románem a psychosociologickým esejem. Výhoda tohoto postupu je zřejmá: v jeho rámci lze plynule střídat několik stylových rovin imitujících rozdělení společnosti, nenásilně čtenáře provést různými prostředími, v nichž se žalostný stav světa ukazuje v obzvlášť křiklavých barvách, a zároveň využít „románové imunity“ vypravěče a postav k ventilování politicky nekorektních názorů. Těch má Houellebecq v zásobě vždycky dost...“⁵⁸

Autorka nebere Houellebecqa jako prvoplánového provokatéra, formu kterou píše zasazuje do kontextu ostatních děl a říká, že k napsání románu s takovým poselstvím, které *Platforma* má, plně postačuje. Díky nezbytnému srovnání této knihy s jeho dalšími romány si můžeme uvědomit, v čem spočívají její kvality a především, kolik různých vypravěčských pozic spisovatel Houellebecq umí zaujmout, což dokládá jeho řemeslnou vyzrálou a schopnost.

Časopis Respekt se ve velké míře *Platformě* kriticky věnoval v článku z 14. 7. 2008 s názvem *Proč mě to tak bolí* od Magdalény Platzové. Na začátek je nutno poznamenat, že

⁵⁷ KOŘENÁ, Markéta. Život jako ustavičná pomsta. Lidové noviny. 24. 5. 2008. s. 25.

⁵⁸ KOŘENÁ, Markéta. Život jako ustavičná pomsta. Lidové noviny. 24. 5. 2008. s. 25.

z vyznění textu je evidentní, že autorka vnímá Houellebecqovu tvorbu jako autobiografickou, což u veřejnosti není neobvyklý názor, nicméně v textech, které Houellebecqovy knihy hodnotí, tak častý není. Z toho pak i vyplývá povaha hodnocení knihy a idejí, které nese. Autorka pro ně hledá oporu v autorově podstatě – bílý, postarší, západní heterosexuál, který si nese frustraci. Neobtěžuje se zjišťovat, jestli je to pravda – píše to v knize, je takový. Nad rámec obsahu knihy se tak nedozvídáme téměř nic, protože veškerá tvrzení o autorovi a jeho motivech a postupech jsou od jejího obsahu odvozená. Proto pak ani nepřekvapí závěrečná teze:

„Je to zvláštní. Houellebecq, který je tolik obviňován z nenávisti, píše stále dokola o lásce. Je přitom zábavný, politicky nekorektní a jedovatý. V jeho románech je ale především cítit, jak zoufale se potřebuje srovnat sám se sebou i se světem. Znovu a znovu, se vši naivitou zraněného dítěte se ptá: Proč mě to tak bolí? Kdo za to může? Houellebecqovo psaní je vlastně zuřivým úprkem za štěstím. Co mu přitom vleze do cesty, to se se zlou potáže. Jako například islám.“⁵⁹

Oproti kritikám Markéty Kořené, Anny Čmejkové, nebo Ondřeje Kavalíra, o kterých jsem psal výše pak také chybí rozbor stylu a literárního přístupu k románu a dostává se nám jen úvahy o úvaze.

Platformě se kriticky věnuje Ondřej Kavalír, který v článku s názvem *Nástrahy exotismu* v A2 z 26.11. 2008 nazírá tento román z více úhlů. Za pozornost stojí hned první odstavec, ve kterém na příkladu Houellebecqa vykresluje, jakým způsobem se v české republice uchytávají zahraniční literární trendy. „Kritické a čtenářské přijetí románů Michela Houellebecqa v mnohém dobře ilustruje způsob, jakým česká literatura recipuje současné evropské literární trendy. Autorův románový debut *Rozšíření bitevního pole* (*Extension du domaine de la lutte*) z roku 1994 se českého vydání dočkal s desetiletým zpožděním. Kritická odezva byla tehdy až na pár výjimek poměrně slabá, ačkoliv ve stejné době ve Francii případ Houellebecq vyvolával silné a rozporné emoce a bylo zřejmé, že se tu objevil literární fenomén přerůstající úzce frankofonní hranice. Ozvuky těchto vzrušených debat do Česka dorazily teprve o tři roky později, při příležitosti vydání *Elementárních*

⁵⁹ PLATZOVÁ, Magdaléna. Proč mě to tak bolí. Respekt. 14. 7. 2008. s. 48.

částic (Les particules élémentaires, 1998) a *Možnosti ostrova* (La possibilité d'une île, 2005). Teprve s těmito romány se u nás objevila první skutečná vlna „houellebecqismu“⁶⁰

Ondřej Kavalír, který je sám o sobě předním českým znalcem Michela Houellebecqa, píše o *Platformě* jako o méně povedené knize, ve srovnání se dvěma předchozími romány. Podezírá Houellebecqa z lenosti a z marketingového kalkulu, který spatřuje ve vysoké míře sexualizace vyprávění i radikálním antiislamismu, což chápe jako schválné skandály, které mají vylepšit prodeje knihy. Podle Kavalíra Houellebecq s *Platformou* pouze využívá setrvačnosti úspěšných *Elementárních částic*. Na rozdíl od Markéty Kořené vykládá tento přístup spíše v negativním světle, nevzpomíná další práci, která je se psaním velmi konkrétního a do specifického prostředí, kterým cestovní ruch je, zasazeného díla, spojená.

Kritice neujde kromě obsahu ani styl. Jazyk je podle Kavalíra povrchnější, než dříve býval, příklady málo trefné a chyby nachází i na kompozici a celkové propracovanosti díla. Sklony k pornografii a přílišné erotizaci textu, které jsou považovány za jakousi Houellebecqovu značku pak Ondřeje Kavalíra v tomto případě a způsobu provedení přímo nudí. „Samo téma tělesnosti a sexu, pro Houellebecqa tak klíčové, se v *Platformě* opakuje s takřka obsedantní urputností, až po nějakém čase přestává být zajímavé, a opakované popisy soulože naopak začnou nudit. Navíc se tu autor neubrání vytváření vlastních sexuálních utopií, které vedle idealizované prostituce, již dotyčné provozují s nevšedním entuziasmem, zahrnuje mýtus felace, kterou všechny ženské postavy v románu poskytují nadmíru ochotně a s velkým požitkem, i mytologii skupinového sexu a několikanásobných orgasmů, jichž ženské postavy vždy zcela bezproblémově dosahují. To vše dohromady připomíná okoukaný a nevěrohodný inventář druhořadých pornofilmů, spíše než odkrývání neprobádaných vrstev lidské sexuality.“⁶¹

V další části textu pak také Ondřej Kavalír boří něco, co se u Houellebecqa zdálo neochvějně pevné, totiž nihilismus, který je mu často připisován. Podle Kavalíra je *Platforma* mimo jiné o hledání ztraceného ráje, v tomto případě Thajska, které autor různými způsoby idealizuje, což samo o sobě nálepku beznadějného nihilisty z Houellebecqa do jisté míry strhává. Takové psaní u Houellebecqa připisuje Kavalír řadě téměř až civilizačních důvodů. Kolonialismem počínaje, iluzí exotismu konče. Vykresluje

⁶⁰ KAVALÍR, Ondřej. Nástrahy exotismu. A2 kulturní týdeník. 26. 11. 2008. s. 6.

⁶¹ KAVALÍR, Ondřej. Nástrahy exotismu. A2 kulturní týdeník. 26. 11. 2008. s. 6.

Houellebecq jako cestovatele, který místo korálky za slonovinu platí dolary za prostitutky. V Kavalírově podání má tato část reflexe i ideologický nádech, což do jisté míry podtrhuje i poslední věta této velmi netradiční kritiky: „A tak z románu, jehož tématem je především bolestná osamělost a nenaplněnost současného Západu, možná nejnaléhavěji promlouvá sebezahleděnost a sobectví, které je mu také vlastní. A jemuž ani Houellebecq jako talentovaný tvůrce nedokázal uniknout.“⁶²

Časopis Host vydal 10. 11. 2008 text s názvem *Cizinec hledá lásku* který se *Platformě* kriticky věnuje. Jak zmiňuje autor textu Jiří Krejčího, vychází ku příležitosti prvního českého vydání knihy (2008) *Platforma*, tedy osm let po uvedení francouzského originálu. Na relativně krátkém rozsahu se dozvídáme nástin děje a motivů, které příběh nesou, autor se do kritiky díla pouští jen velmi opatrně, jen v posledním odstavci komentuje způsob, jakým Houellebecq staví své knihy vůči čtenáři: „Přesto je jeho extrémní pohled na svět možno vnímat jako hyperbolu, která sice zkresluje, ale především zvětšuje, a tak i zviditelňuje temnotu doby. *Platforma* je román, s nímž se nelze ztotožnit — román, který vede ke konfrontaci. Čtenář je přinucen k tomu, aby si na autorovy otázky našel vlastní odpovědi. To rozhodně není málo.“⁶³

Jak už Jiří Krejčí psal ve svých předchozích kritikách děl Michela Houellebecqa, i tentokrát přináší srovnání s velikány francouzské literatury, totiž s Camusem, což nyní působí zdánlivě a s frekvencí, s jakou je Krejčí používá, poněkud strojeně. Alespoň tedy při srovnání s Houellebecqovou prvotinou *Rozšíření bitevního pole*.

Podobně jako u ostatních kritik Houellebecqových knih se i tentokrát Krejčí drží především děje a kromě zmíněných aluzí na Camuse nenabízí žádný další společenský, nebo filozofický kontext. Při srovnání s jinými kritikami tak jeho text působí jako méně sdílný a vzhledem k tomu, že se autor drží skutečností děje a hojných citací, chybí i jakékoliv zásadnější interpretace.

⁶² KAVALÍR, Ondřej. Nástrahy exotismu. A2 kulturní týdeník. 26. 11. 2008. s. 6.

⁶³ KREJČÍ, Jiří. Cizinec hledá lásku. Host. 10. 11. 2008. s. 46.

6. Podvolení

6.1. Kvantitativní analýza Podvolení

Podle monitoringu tisku Newton Media Search bylo ve zkoumaném období ve vybraných médiích publikováno 80 textů, které obsahují zmínku o této knize.

Počátek období není přesně vymezen, protože ačkoliv kniha v českém překladu vyšla v roce 2015, tedy na rozdíl od ostatních zkoumaných knih ve stejném roce, jako francouzský originál. Nicméně zvěsti o připravované knize, okolnosti, které nezávisle, leč bohužel zcela dotyčně vydání knihy doprovázely, způsobily, že se o ní mluvilo a psalo již dříve. Proto jsem jako počáteční datum zkoumaného období stanovil datum publikace první zmínky o každé knize. Koncem období je pak srpen 2021.

Lidové noviny:

Lidové noviny vydaly ve zkoumaném období celkem 33 textů, které zmiňují knihu *Podvolení*. Hned První text z 27. 7. 2015 s názvem Podvolení: Muslim prezidentem?, přináší ukázkou knihy *Podvolení*, vyňatou v rozmezí stran 39 – 44, nepřináší však žádný autorský komentář, stejně je tomu i ve vydání z následujícího dne, které přináší ukázkou ze stran 61-66. A ve stejném duchu pak Lidové noviny nabízí čtenářům ukázky až do 31. července.

První text, který přináší kritickou reflexi díla, píše až Jiří Peňás v textu *Něžná forma islamizace*, který vychází 18. 11. 2015. Další reflexi přináší ve svém textu s názvem *Kdepak teror, jen podvolení* z 12. 12. 2015 Zbyněk Petráček. Další text, který se dotýká pro kritickou reflexi Houellebecqova díla důležitého tématu je článek Mirky Kundratové z 26.6. 2021 s názvem *V mizantropově hlavě*.

Lidovky:

Server Lidovky.cz uveřejnil ve zkoumaném období celkem osm textů, které zmiňují knihu *Podvolení*, žádná však nepřináší kritickou reflexi tohoto díla.

iLiteratura:

Server iLiteratura vydal ve zkoumaném období dva texty, které *Podvolení* zmiňují, ovšem žádný z nich nepřináší reflexi této knihy.

Hospodářské noviny:

Hospodářské noviny vydaly ve zkoumaném období 13 textů, které zmiňují knihu *Podvolení*. První kritickou reflexi díla nacházíme v textu *Podvolení islámu* z 4. 11. 2015, který napsal Ivan Adamovič.

Respekt:

Časopis Respekt vydal ve zkoumaném období tři texty, které zmiňují román *Podvolení*. Kritickou reflexi tohoto románu, respektive Houellebecqova díla obecně, přináší text Petra Horkého s názvem *Prorok antiliberalismu*, který vyšel 4. 1. 2021.

A2 Kulturní čtrnáctideník/týdeník:

Noviny A2 vydaly během zkoumaného období celkem šest textů, které zmiňovaly knihu *Podvolení*. Kriticky o něm píše Petr Fischer v textu s názvem *Kniha o konci jedné éry*, který vyšel 4. 2. 2015.

Literární noviny:

Literární noviny vydaly ve zkoumaném období celkem čtyři texty, které zmiňují román *Podvolení*, ovšem žádný z nich nepřináší kritickou reflexi díla.

Host:

Časopis Host vydal ve zkoumaném období 11 textů, které zmiňují román *Podvolení*. V prvním textu, s názvem *Houellebecqova (dez)orientace* z 20. 10. 2015, se dočítáme debatu čtyř povolaných osob, novinářů, filosofů a sice, Petra Fischera, Ondřeje Slačálka, Jovanky Šotolové a Evy Klíčové. V dalším textu z tohoto vydání se o *Podvolení* kriticky rozepisuje Eva Klíčová v článku s názvem *Zápisky starého xenofoba*.

6.2. Analýza vybraných literárních kritik *Podvolení*

První text, který přináší kritickou reflexi díla, píše v Lidových novinách Jiří Peňás v článku *Něžná forma islamizace*, který vychází 18. 11. 2015. V něm se Peňás nejprve obrací k tragickým událostem ze začátku roku 2015, kdy došlo k útoku na redakci časopisu Charlie Hebdo, shodou okolností ve stejný den, na který bylo naplánováno vydání románu *Podvolení*: „Ony reálné krvavé atentáty z letošního roku jdou vlastně proti smyslu pointy knihy. Neboť co je na vyznění románu podstatné a vlastně také nejprovokativnější – že k „podvolení“, tedy k souhlasu s tím, že ve Francii převezme vůdčí roli islám, není násilí vůbec nutné.“⁶⁴ Veřejnost tehdy na knihu reagovala různými způsoby, nicméně reakce si často byly podobné tím, že obsah knihy, ať už reálný či domnělý, spojovaly s touto tragédií. Jiří Peňás ve svém textu vychází z toho, že se jedná o naprosto opačné situace a zbytek textu se pak nese v tomto duchu: „Nic dramatického pak neruší ani klidné a vlastně idylické dozrávání vypravěče ke kroku, k němuž má nutně od začátku namířeno. Je sice jako nemuslimformálně vyhozen z profesorského místa na Sorbonně, kde učí francouzskou literaturu a úzce se specializuje na dekadenta z konce 19. století J.-K. Huysmanse – to je důležitý motiv, ale není zde místo na jeho rozvádění.“⁶⁵ Jak už název románu může napovídat, k islamizaci Francie, o které je řeč, nedochází ani tak násilím, jako dobrovolně. A toho si Peňás všímá v první řadě, jestli je pak *Podvolení* kritikou čehosi, pak spíše než islám, je to křesťanství a francouzská, potažmo evropská kulturní realita, která svou, v Houellebecqově podání, vyčpělostí, otevírá dveře ke změně společenského paradigmatu.

Peňás na *Podvolení* nazírá jako na grotesku, přisuzuje mu chmurný nádech, hledá souvislosti v literatuře i filosofii, a nebyl by to text o Houellebecqovi, kdyby nepřišel ke slovu Nietzsche. Čím však tento text z celé řady psaní o Houellebecqovi vystupuje, je to, že mu nepřisuzuje větší závažnost. Tedy nad rámec angažované grotesky. Podle Peňáse naopak *Podvolení* zcela zapadá do Houellebecqova stylu a nezdráhá se jej popisovat i takto: „Je principiálně nehorázný, zlý a antiiluzivní. Je mistr v urážení, které přitom zní jako suchá konverzace, jako klidné vynášení ortelu nad ošklivou bytostí. Je v tom však důsledný. Jsou to traktáty masochismu, který provádí autor na svém těle a na těle své společnosti. Jeho v ich-formě vyprávěné romány jsou různé převleky jeho biografického

⁶⁴ PEŇÁS, Jiří. Něžná forma islamizace. Lidové noviny. 18. 11. 2015. s. 12.

⁶⁵ PEŇÁS, Jiří. Něžná forma islamizace. Lidové noviny. 18. 11. 2015. s. 12.

já: frustrovaný bílý heterosexuál, nevábný hrdina naší doby, onanista a hédonista, trochu idiot, ale také intelektuál, povrchní znalec s inteligentními zájmy, fachidiot s touhou po sexu, jakýsi zbytkový substrát někdejšího evropského humanismu, ze kterého zbyly už jen skvrny.“⁶⁶ Tentokrát je to poprvé, kdy se v literární kritice některé z Houellebecqových knih autor opírá o skutečné události, přesně popsané a zdokumentované a na nich dokládá, či naopak vyvrací souvislosti, které se s románem pojí.

Další reflexi, která v Lidových novinách vyšla, přináší ve svém textu s názvem *Kdepak teror, jen podvolení* z 12. 12. 2015 Zbyněk Petráček. Ve svém psaní se nezabývá popisem děje románu a přichází rovnou k interpretaci. *Podvolení* je podle něj antiutopií, což je ve výčtu názorů na Houellebecqovy knihy poměrně ojedinělý pohled. V české literární kritice se jej ujímá zatím pouze Jiří Krejčí ve svém textu o knize *Platforma*, o kterém byla již řeč dříve. Houellebecq podle Petráčka řadou způsobů reaguje na současný údajně kritický stav západní, respektive francouzské společnosti: „Houellebecq by byl zřejmě rád, kdyby Francie zůstala takovou, jakou on sám zná téměř šedesát let. Ale racionalita, zkušenost a pozorování problémů – migračních, demografických, sociálních, kulturních, suma sumárum problémů společnosti, v níž muslimové tvoří už desetinu populace – ho vedou k výstraze, jež je nadsazená i zdeformovaná pomocí ironie a sebeironie. Ale není to výstraha vůči muslimům, nýbrž vůči sebezáhubnému chování celé západní (zástupně francouzské) společnosti.“⁶⁷ Pokud by Houellebecq napsal pouze a jedině *Podvolení*, citovaná pasáž by pravděpodobně byla nerozporovatelná, ovšem vzhledem k jeho dalším knihám, z nichž některým se tato práce také věnuje, se sluší poznamenat, že snad neexistuje doba a místo, v uplynulých šedesáti letech, ke které by Houellebecq neměl zásadní výhrady. V kontextu jeho knih i dalších kritických reflexí, lze jen těžko Houellebecqa vnímat jako někoho, kdo by si přál zakonzervovat nedávnou minulost.

Petráček opět v souvislosti s Houellebecqem hovoří o nihilismu, Nietzchem a provokaci, což nejsou nijak originální myšlenky, nicméně v reflexi jeho díla často artikulované. Na rozdíl od jiných kritiků však Petráček přisuzuje provokaci jiný rozměr, než jen marketing a vypočítavost: „Houellebecq ukazuje to, co se již děje leckde v Evropě, ale představit si to na vládní úrovni nemá nikdo odvahu. Ukazuje dvojakost uvažování evropských elit. To, co

⁶⁶ PEŇÁŠ, Jiří. Něžná forma islamizace. Lidové noviny. 18. 11. 2015. s. 12.

⁶⁷ PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.

elity tvrdě potírají u neonacistů (diskriminace žen, menšin, homosexuálů, Židů...), de facto tolerují u muslimských přistěhovalců, jen aby samy nebyly nařčeny z islamofobie.“⁶⁸

Těžko říct, jestli je Houellebecq opravdu oním příslovečným hromosvodem společenských nálad, který nemá co ztratit, a tak si může dovolit říkat, co si myslí, nicméně i toto je pohled, který u řady kritických reflexí vyvstává z kontextu, ale Zbyněk Petráček jej říká doslova: „Jak už bylo řečeno, Houellebecqova kniha je provokativní, nadsazená, ironická i sebeironická. Proto má slušnou šanci, že se stane ikonou zcela protichůdných skupin, které však mají jedno společné – naprosté vytěsnění smyslu pro ironii a provokaci, ať už ho vytěsňuje patos národních hodnot u jedněch, nebo naopak přepjatá úcta k politické korektnosti a příkázání „neurazíš“ u druhých.“⁶⁹

U jiných knih Michela Houellebecqa, které způsobily rovněž závažnou společenskou tenzi docházelo především v kontextu soudních sporů, které vydání knih provázely, k vlnám občanské i kolegiální podpory pro Michela Houellebecqa a jeho právo psát, jak si zamane. Vždycky se jednalo o svobodu slova, které se měl na krátkou dobu, během oněch soudních sporů stát Houellebecq proponentem. Nyní je to v rámci české literární kritiky prvně, kdy je mu přisuzována mnohem závažnější role, tj. opinion leadera. Tuto změnu lze dozajista přisuzovat vzrůstající popularitě Houellebecqa, jakož i nadále prohlubované schopnosti vystihnout aktuální společenské fenomény, možná odhadnout budoucí vývoj. U budoucích názorů na jeho zatím poslední román *Serotonin*, se pak tato role ideového vůdce, o které nyní Petráček píše, stane ještě mnohem více skloňovanou.

Další kritickou reflexi díla nacházíme v Hospodářských novinách textu *Podvolení islámu* z 4. 11. 2015, který napsal Ivan Adamovič. Ten ve své relativně krátké kritice načrtává děj, ale nedostává se k žádným detailům ani hlubší reflexi, přesto si však hned v úvodu svého textu neodpustí poznamenat, že Houellebecq v *Podvolení* otevírá velká témata, ale nepíše velkou knihu. Podobně jako jiní kritici, i Ivan Adamovič zmíní nenaplněná očekávání, která od *Podvolení* měla jak odborná, tak i laická veřejnost: „Bylo by směšné nazývat Houellebecqa islamofobem. Jeho rozčarování je namířeno proti západní společnosti. Je těžké odmítat vnucovaný model tradiční rodiny s dominantním mužem a několika manželkami, když v nemuslimské Paříži obývá většinu bytů osamělý jedinec se

⁶⁸ PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.

⁶⁹ PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.

zpřetrhanými sociálními vazbami a nevalnými vyhlídkami do budoucna. François nezažívá nic jiného než to, co kdysi Jaroslav Hašek nazval tak trefně „výletem do dějin“. Běžný občan Evropské unie již ani nedoufá, že by jeho život mohla náhle a od základu ovlivnit politika. A přece se to překvapeným Francouzům blízké budoucnosti děje.“⁷⁰

V tomto textu se Adamovič na rozdíl od ostatních kritiků pouští do hlubšího rozboru charakteru hlavní postavy. Podle něj se osoba Françoise stává alegorií společenských změn, které představují základ teze románu: „Úpadek západní společnosti Houellebecq názorně předvádí na samotném Françoisovi, který ve chvílích, kdy je duševně na dně, ještě onemocní nepříjemnou kožní chorobou. Jeho tělo se stává doslova politickým tělem, rozklad působí na všech úrovních existence.“⁷¹

Kritickou reflexi *Podvolení*, respektive Houellebecqova díla obecně, přináší v Respektu text Petra Horkého s názvem *Prorok antiliberalismu*, který vyšel 4. 1. 2021. Petr Horký v úvodu textu píše pověsti Houellebecqa jako proroka společenských změn a fenoménů. *Rozšíření bitevního pole* předpovědělo dnes už zavedený sociologický pojem incel: „Když před dvěma lety jistý mladík jménem Alek Minassian v centru Toronta najel autem na chodník a usmrtil deset lidí, policisté zjistili, že dosud bezúhonný Kanadčan byl členem do té doby obskurní internetové subkultury incelů. Média poté informovala, že jde o velkou skupinu převážně mladých mužů, kteří nejsou schopni najít si sexuální partnerku.“⁷² *Platforma* pak předpověděla teroristické útoky islamistů, *Podvolení* islamizaci Francie a Serotonin hnutí žluté vesty.

Schopnost vyjadřovat takováto „proroctví“ přisuzuje Horký Houellebecqovu odporu k liberalismu a individualismu. Vidí jej jako mluvčího antiliberální scény, který se během let, co je Houellebecq známým spisovatelem rozrostla natolik, že má silný hlas na mnoha místech na světě. Houellebecq pak bere jako jeden z fenoménů, který tuto společenskou změnu provází. Nezabývá se jen jeho knihami, ale i statementy, které spisovatel vyjadřuje i mimo své psaní. Podobně, jako Zbyněk Petráček ve svém textu *Kdepak teror, jen podvolení*⁷³ zde i Petr Horký uvažuje o Houellebecqovi jako o lídrovi určitých

⁷⁰ ADAMOVIČ, Ivan. Podvolení islámu. Hospodářské noviny. 4. 11. 2015. s. 16.

⁷¹ ADAMOVIČ, Ivan. Podvolení islámu. Hospodářské noviny. 4. 11. 2015. s. 16.

⁷² HORKÝ, Petr. Prorok antiliberalismu. Respekt. 4. 1. 2021. s. 42.

⁷³ PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.

společenských směrů a o tom, kdo dává slovo a prostor názorům, které v jistých kruzích získávají na popularitě. A podobně, jako Petráček, i Horký zcela opomíjí všemi směry rozšířené teze o účelovosti Houellebecqových tvrzeních, i o tom, jak nakládá s negativním PR. Přisuzuje mu politickou podstatu a viní jej z artikulování některých myšlenek, které by podle něj možná neměly být vyřčeny: „Pokud je Houellebecq reakcionářem toužícím po návratu „starého dobrého světa“ bez konzumerismu a osamělosti, do jaké doby by se chtěl vrátit? Do patriarchálních časů, kdy ženy setrvaly v domácnosti a zároveň v nefunkčních manželstvích? Do dob dělnické pospolitosti, ale zároveň dřiny a předsudků? Autor připouští, že návrat do minulosti není možný, ale zdůrazňuje, že jeho rolí není přijít s návrhem řešení. Jak napsal už v devadesátých letech v doporučení pro začínající autory: úlohou spisovatele je, aby našel rány společnosti a zatlačil na ně.“⁷⁴

Ve svém textu Petr Horký vůbec nehodnotí literární kvality *Podvolení*, ani jiného Houellebecqova díla. Zabývá se jen společenskou situací, realitou knih a realitou spisovatelových projevů, které se snaží propojit. V tomto se nejedná ani tak o kritiku románu, jako o kritiku autora. Takový přístup je v prostředí literární kritiky častější u kritiků, kteří k literatuře přistupují z ideologického pohledu, čemuž v případě Petra Horkého odpovídá i užitý slovník. V takovém textu už tedy z podstaty nedochází k hodnocení literárních kvalit díla, potažmo schopností autora.

Petr Fischer napsal pro A2 text s názvem *Kniha o konci jedné éry*, který vyšel 4. 2. 2015. Jedná se o delší kritiku, ve kterém se Fischer nejprve pokouší srovnat Houellebecqa s dánským filmařem Larsem von Trierem, když říká, že oba umělci ve svých tehdejších dílech (po roce 2010) sledují úpadek morálky a civilizace a pouštějí se tak do vod nihilismu: „Je to až hmatatelný pocit, že nietzschovské období nihilismu (aktivního i pasivního) a dekadence, které nastává před příchodem nadčlověka a provází nás, poslední lidí, už více než století, nějakým zvláštním způsobem končí. Naděje, kterou v Antikristovi i v Melancholii nesou ženy, v *Podvolení* přináší islám. Jakési alter ego západní civilizace, která musela vyžít sama sebe, aby mohla díky prozření islámem pokračovat dál.“⁷⁵

⁷⁴ HORKÝ, Petr. Prorok antiliberalismu. Respekt. 4. 1. 2021. s. 42.

⁷⁵ FISCHER, Petr. Kniha o konci jedné éry. A2 kulturní týdeník. 4. 2. 2015. s. 3.

Tímto prisma pak Fischer vykresluje děj románu a ve svých tezí se opírá o konkrétní motivy díla, jakož i motivy, které jsou Houellebecqovým knihám společné, totiž bezvýchodnost směřující snad k razantní společenské změně.

Názory, které Petr Fischer na knihu má, nejsou nijak neobvyklé, ale míra, se kterou zasazuje román do kontextu a zjevná slabost pro Houellebecqa, která je patrná i u jiných jeho kritik, pak přináší podnětné čtení. Dozvídáme se podrobnosti o ději a jeho interpretaci, která je na rozdíl od jiných kritik opět velmi podrobná a osobní: „Podvolení je kniha mnoha vrstev. Je to prvoplánový politický román i poměrně složitá úvaha o smyslu literatury, v níž se mohou odhalovat věci, o nichž veřejně nemůžeme hovořit, protože bychom byli nařčeni z nekorektnosti. Občas jde o studii současného politického systému pravého a levého středu, jež nelze udržet, pojednání o slabosti demokracie, ale i o jisté indiferenci všech, kteří žijí v západním světě a chápou jej naivně jako ten věčný a jediný, nejlepší z možných světů.“⁷⁶

V textu, který vydal časopis Host s názvem *Houellebecqova (dez)orientace* z 20. 10. 2015, se dočítáme debatu čtyř povolaných osob, novinářů, filozofů, překladatelů vedenou Evou Klíčovou a sice, Petra Fischera, Ondřeje Slačálka, Jovanky Šotolové, kteří na román *Podvolení* kriticky nahlízejí.

V prvním sledu přichází rozbor díla z hlediska stereotypů, které autor používá a které se i do jisté míry prolínají s jeho tvorbou. Ondřej Slačálek v tom vidí analogii ke světu, který Houellebecq popisuje. Totiž nejde o to, jaké stereotypy autor používá, ale tím, že si v nich libuje, dává najevo, že svět jako takový je sám plný stereotypů: „Podle mě se s knihou mívá výtky stereotypních dialogů. Houellebecq popisuje svět, který se stal otravným stereotypem — zachycovat ho strhujícími dialogy plnými nečekaných myšlenek by byl performativní seberozpor. Myslím, že je mistrem právě v tom, co nečekaného lze z částečně stereotypních, předvídatelných a tedy uvěřitelných myšlenek sestavit.“⁷⁷

Dále se debata zabývá rozbohem motivací hlavního hrdiny, zde opět přichází ke slovu paralely se současnou společností. Petr Fischer se domnívá, že tentokrát Houellebecq se svými postavami nesleduje saturaci žádné materiální či citové frustrace, ačkoliv to tak na

⁷⁶ FISCHER, Petr. Kniha o konci jedné éry. A2 kulturní týdeník. 4. 2. 2015. s. 3.

⁷⁷ KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. Host. 20. 10. 2015. s. 80.

první pohled může vypadat. Podle Fischera je celá kniha hlavně o hledání smyslu vlastní existence, což Fischer glosuje přirovnáním k životu samotného Houellebecqa: „To všechno je pro autora i trochu sebereflexivní: má vůbec smysl psát? Psaním provokovat? Popsat současné problémy?“⁷⁸

Překladatelka Jovanka Šotolová si všímá způsobu, jakým je kniha napsána a jak se stavěn děj, který jí přijde poněkud literárně plochý. Dále nabízí srovnání s Houellebecqovým dřívějším románem, s *Platformou*: „Ano, literárně je to ploché, strašně. Ale asi je třeba hledat důvod. Jestli poté, co v *Platformě* programově potlačoval bohatost jazyka, možná tady, aby vyniklo téma, potlačuje literárnost. On se nakonec celkem důsledně snaží prosadit jako novátor i přístupem k formě. Předchozí román byl plný narážek na literární proudy, tenhle se hlasitě odvolává k Huysmansovi...“⁷⁹

Na čem se diskutující neshodnou, je duchovní podstata románu a to, jakým způsobem se víry týká, popřípadě jestli vůbec má ambici v tomto něco sdělit. Podle Slačálka se zdá, že islám, o kterém je v knize řeč, je pouze jakýmsi nástrojem, kterým Houellebecq razí svoje celospolečenské názory a o víru v knize ve skutečnosti vůbec nejde: „Ta kniha vlastně ani není o islámu. Je o Západu, o charakteru západních vzdělců, o tom, jak by se adaptovali na islám. Možná je to kniha islamofobní, rozhodně ale ne prvoplánovým způsobem a mnohem víc je „oikofobní“, abych si vypůjčil oblíbený koncept krajní pravice. Je vlastně trochu sebenenávistná, autor sžravě poukazuje na slabiny tradice ateistických, nonkonformních vzdělců, k níž sám patří.“⁸⁰ Fischer nabízí možnost, že krom jiného se psaním o islámu Houellebecq ve skutečnosti pouští do kritiky křesťanství, o které se mu jedná a které úzce souvisí i se západní evropskou civilizací, jejíž sklon je v knize prezentován: „Nemyslím si, že je to vysmívání, je to spíše ironizace našeho pohledu, z něhož skoro nic nemá smysl, je to popis vztahu, ne samotné věci. Islám je tu více jako ideologie a jako životní kotva a vodítko. Tak jako katolictví, které ovšem to nejlepší chystá na onen svět, zatímco muslimové vědí, že jiný svět než tento nemáme, a protože je plný dokonalého boha, je třeba ho aktivně žít a podle pravidel boha ho vychutnávat.“⁸¹ Kritická debata se v tomto duchu přesouvá od knihy samotné k hodnocení aktuálních společenských dopadů obou zmiňovaných náboženství a k hodnocení morality jednoho či druhého. Toto

⁷⁸KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. Host. 20. 10. 2015. s. 80.

⁷⁹KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. Host. 20. 10. 2015. s. 80.

⁸⁰KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. Host. 20. 10. 2015. s. 80.

⁸¹KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. Host. 20. 10. 2015. s. 80.

je v kontextu dosavadní kritické reflexe Houellebecqova díla přístup ojedinělý, neboť dosud byl osočován především z amorálnosti, zatímco zde se zdá, že lze jeho *Podvolení* vyložit i jako moralisticky káravé.

Eva Klíčová píše pro Host kritickou reflexi *Podvolení* v článku s názvem *Zápisky starého xenofoba*. Kromě popisu děje a motivů, které příběh staví, v němž se nijak nevymyká běžným úvahám v reflexi tohoto díla, přináší také pohled na společenský kontext, který vydání románu provázelo.

Všimá si hlasů, které Houellebecqa osočují jakožto pravicového ideologa, podle nichž *Podvolení* dobře zapadá do mozaiky jeho ostatních knih, které prý srší nenávisť. Eva Klíčová v jakýchkoliv náznacích kontroverze a ideologického psaní vidí především notoricky známou a dobře popsanou potřebu či nástroj, jak se více zviditelnit a využít skandálů pro vlastní marketingový prospěch: „Jednou z ostrých reakcí na *Podvolení* se stalo vyjádření redaktora deníku *Libération* Laurenta Joffrina. Ten v knize vidí velký návrat krajně pravicové ideologie do vysoké literatury. Houellebecq se musí při takových reakcích tetelit blahem, neboť tak jako v předchozích titulech vkládá do hlavy a úst svého hrdiny (novela je psána ich-formou) především takové myšlenky, které mají nakrknout Houellebecqovy odvěké „nepřátele“⁸² Tuto Houellebecqovu vlastnost zde Eva Klíčová trefně nazývá „Literárním trollingem“. A podobně jako dříve Petr Fischer nebo Zbyněk Petráček dochází k výkladu knihy skrze charakterový vývoj hlavní postavy Françoise, kterou interpretuje jako odraz společenské reality.

7. Závěr

Z analýzy kritických reflexí vyplynulo pro účely této práce několik závěrů, které bych chtěl okomentovat zvlášť, podle kritérií, kterých se týkají. Nejprve vyhodnotím exaktní postřehy a sice, četnost textů v jednotlivých médiích a míru prostoru, který zkoumaná média knihám Michela Houellebecqa věnovala.

V dalším bodu bych rád sumarizoval způsoby, jakými se o Houellebecqových knihách píše a jaký přístup je u výkladu jeho díla ve zkoumaných médiích nejčastěji volen. Zajímá mě také nakolik se texty týkají výhradně knih a nakolik autorova života a okolností, které vydání románů provázejí.

⁸² KLÍČOVÁ, Eva. *Zápisky starého xenofoba*. Host. 20. 10. 2015. s. 78.

Nakonec se věnuji autorům, kteří o Michelu Houellebecqovi ve zkoumaných médiích píšou. Vzhledem k relativně úzké oblasti, kterou literární kritika v českém prostředí je, je i okruh autorů poměrně malý a nezdá se, kdy je tak možné si ke stejnému tématu od stejného kritika přečíst více různých textů.

Přehled těchto zjištění by měl dát jasný obrázek o tom, jak česká literární kritika vnímá Michela Houellebecqa a jeho dílo a jakým způsobem o něm píše.

Pokud jde o četnost textů, z analýzy vyplývá, že je úzce navázaná na data vydání zkoumaných titulů, respektive na data vydání jejich českých překladů. Do doby, než je román vydán v českém překladu, o něm vychází minimum zmínek a pokud ano, tak jen velmi krátkých a obecných. I přesto autoři těchto textů rádi hovoří o důležitosti předmětného románu, ale neznalost jazyka či jiné důvody jim nedovolují přinést kritickou reflexi díla dříve, než je k mání český překlad. Tuto skutečnost považuji za hlavní důvod toho, že o knize *Elementární částice*, která je všeobecně považována za jednu z nejdůležitějších Houellebecqových knih, jestli vůbec nejdůležitější, vyšlo poměrně nejméně zmínek a také kritických reflexí.

Termín publikace českého překladu díla navíc kolidoval s vydáním překladů jeho mladších děl a tím pádem byla mediální pozornost v té době roztržena do více směrů a objem zmínek je tím pádem menší. Navíc v souvislosti s tímto románem se častěji hovoří o autorově životě. Jednak proto, že je považován za nejvíce autobiografický a porovnání románu s autorovým životem se tím pádem nabízí, ale také proto, že skutečnosti o Houellebecqovi, o jeho životě a skandálech se sumarizují snáze, než čtyřsetstránkový román. Navíc svou povahou poutají nesporně vyšší čtenářskou pozornost.

Podobný osud v četnosti zmínek a kritických reflexí potkal také druhou zkoumanou knihu, tedy *Platformu*. Její český překlad vyšel v podobné době, jako *Elementární částice* a *Možnost ostrova*. Navíc skandály, které vydání jejího originálu provázely a které jí zaručily ve své době poměrně značnou popularitu ve Francii, byly tou dobou již sedm osm let staré a vzrušení již v českém kontextu mnoho nepřinesly. Navíc události, které prvně přinesly Houellebecqovi přívlastek proroka, byly opět dávno popsány a interpretovány a svou mediální věhlasností daleko překonávají dopad vydání *Platformy*.

Z hlediska četnosti zmínek a reflexí zdaleka nejvyšších výsledků dosahuje *Podvolení* a to hned z několika důvodů. Předně jeho český překlad vychází opravdu nedlouho potom, co je publikován originál. Všechny okolnosti, které vydání originálu provázejí tak mají časovou souvztažnost s dobou, kdy vychází překlad.

Události dne vydání knihy, totiž útok na redakci Charlie Hebdo doslova obletí svět a s nimi i spojení Houellebecqa s aktuálním děním. České publikum, a především média tak i půl roku poté, když vychází český překlad, mají o čem psát. Zároveň v Evropě probíhá migrační krize, která rovněž plní stránky novin a v souvislosti s ní se často mluví o islámu a životním stylu, který s sebou nese. Veřejnost i novináři mají chuť se o tomto tématu bavit a tomu odpovídá i počet zmínek o Houellebecqovi a *Podvolení*.

Z šetření vyplývá, že ačkoliv se počet zmínek o knihách a autorovi dramaticky různí, počet kritických reflexí týchž děl je přibližně stejný. Zbytek zmínek většinou tvoří bagatelní zprávy, krátké upoutávky, nebo odkazy v textech, které se knihy samotné vůbec netýkají. Zejména tyto odkazy lze pozorovat u románu *Podvolení*, který nabyl takové popularity a týkal se natolik palčivého tématu, že se stal referencí v mnoha textech, které se literatury vůbec netýkaly.

Samotnou skutečnost, že se prostoru u literárně kritických reflexí dostalo všem podobně, spatřuji v omezenosti okruhu lidí, kteří v Česku o literatuře píší. Každý z pravidelných autorů literární kritiky, kterých napříč zkoumanými médii v jeden čas působí vždy zhruba deset, si svůj text o dané knize napsal. To svědčí o tom, že romány Michela Houellebecqa jsou vždy literární událostí, o které se tu rádo píše a novináři se mu pravidelně věnují, alespoň tedy v literárně zaměřených médiích a rubrikách. Míra, kterou mu věnují ostatní novináři pak závisí na řadě dalších faktorů, které často se samotným psaním, literaturou a kritickou reflexí, nemají nic společného.

Když je řeč o autorech recenzí a kritik, na následujících dvou kritikách bych chtěl ilustrovat dva převažující proudy, které se u českého psaní o Houellebecqovi dají vysledovat. Petr Fischer, zkušený kulturní novinář, napsal o Houellebecqovi řadu textů do více médií. Některé z nich jsou kritickými reflexemi, ve kterých Fischer zkoumá motivy autora, interpretuje děj a smysl děl, při čemž se často obrací k Houellebecqovu životu a jeho výklady obsahují řadu opakujících se přirovnání. Z jeho textů je místy cítit smířlivost

v Houellebecqem a možná jistá fascinace. Možná i proto se mu Fischer nevěnuje pouze v kritických reflexích, ale píše o něm mnohem častěji, i v kratších a méně hloubavých textech.

Na druhou stranu Ondřej Kavalír, který je spíše literární vědec, než novinář, o Houellebecqovi píše také často a to nejen publicistické texty, ale i texty odborné, například svou vlastní dizertační práci. Četnost jeho textů není tak velká jako u Petra Fischera, už proto, že píše pouze delší texty, které jsou vždy literární kritikou. V interpretaci Houellebecqových děl používá jiné metody než Fischer, nesnaží se ani tak hledat cestu skrze autorův život a motivy, ale zabývá se konkrétními pasážemi a vyjádřeními, které poté zasazuje do filozofického kontextu a dává jim i politický a ideologický rozměr. Rozhodně si nevystačí s Nietzsche a nihilismem, jako řada jiných zdejších kritiků. I proto jsou jeho texty plné nových a neotřelých myšlenek a otevírají nové cesty, jak o Houellebecqovi a jeho knihách přemýšlet.

Poznatky získané z analýzy literárně kritických reflexí tvorby Michela Houellebecqa lze tedy shrnout tak, že v českém prostředí určitě panuje fenomén Houellebecq, že se o něm rádo píše i čte, nicméně literární kritice se zde věnuje poměrně málo prostoru a málo autorů. Názory a interpretace, které zdejší kritici k Houellebecqovým knihám píšou jsou si často podobné a podnětné a nové pohledy přináší v případě každé jeho knihy pouze jednotky textů.

Summary

For the purposes of this thesis, several conclusions emerged from the analysis of the critical reflections, which I would like to comment on separately, according to the criteria to which they refer. Firstly, I will evaluate the exact observations, namely, the frequency of texts in each medium and the degree of space given to Michel Houellebecq's books by the media studied.

In the next section, I would like to summarize the ways in which Houellebecq's books have been written about and the approach most often taken in the interpretation of his work in the media studied. I am also interested in the extent to which the texts relate exclusively to the books and the author's life and the circumstances surrounding the publication of the novels.

Finally, I focus on the authors who write about Michel Houellebecq in the media studied. Given the relatively narrow field that literary criticism is in the Czech environment, the range of authors is also relatively small and it is not rare to read several different texts on the same topic by the same critic.

A review of these findings should give a clear picture of how Czech literary criticism perceives Michel Houellebecq and his work and how it writes about him.

As far as the frequency of texts is concerned, the analysis shows that it is closely linked to the publication dates of the examined titles, or to the publication dates of their Czech translations. By the time a novel is published in Czech translation, there are minimal mentions of it, and if there are, they are very brief and general. Even so, the authors of these texts like to talk about the importance of the novel in question, but ignorance of the language or other reasons do not allow them to bring a critical reflection on the work before the Czech translation is available. I consider this fact to be the main reason why *Elementary Particles*, which is generally considered to be one of Houellebecq's most important books, if not the most important, has received relatively few mentions and critical reflections.

Moreover, the date of publication of the Czech translation of the work coincided with the publication of translations of his younger works, and thus media attention at the time was fragmented in several directions and the volume of mentions was therefore less. In addition, the author's life is more frequently discussed in connection with this novel. Firstly, because it is considered the most autobiographical and comparisons between the novel and the author's life are thus offered, but also because the facts about Houellebecq, his life and scandals are easier to summarise than a four hundred page novel. Moreover, by their very nature, they attract an undeniably higher level of reader attention.

A similar fate in the frequency of mentions and critical reflections befell the second book under review, *Platform*. Its Czech translation was published at a similar time to *Elementary Particles* and *The Possibility of an Island*. Moreover, the scandals that accompanied the publication of its original, and which guaranteed it quite considerable popularity in France at the time, were by then already seven or eight years old and did not bring much excitement in the Czech context. Moreover, the events that first earned Houellebecq the nickname of prophet have long since been described and interpreted again, and their media notoriety far surpasses the impact of the publication of the *Platform*.

In terms of frequency of mention and reflection, *Submission* is by far the highest scoring, and for several reasons. First of all, its Czech translation comes out not long after the original is published. Thus, all the circumstances that accompany the publication of the original have a temporal correlation with the time when the translation is published.

The events of the day of the book's publication, namely the attack on Charlie Hebdo's editorial office, literally sweep the world, and with them Houellebecq's connection to current events. The Czech public, and especially the media, still have something to write about six months after the publication of the Czech translation. At the same time, there is a migration crisis in Europe, which is also filling the pages of the newspapers, and in connection with it, Islam and the lifestyle it entails are often discussed. The public and journalists are keen to talk about this subject, and the number of mentions of Houellebecq and *Submission* corresponds to this.

The survey shows that although the number of mentions of the books and the author varies dramatically, the number of critical reflections on the same works is about the same. The remainder of the mentions are mostly trivial reports, short teasers, or references in texts that do not relate to the book itself. These references can be seen in particular in the novel *Submission*, which became so popular and dealt with such a pressing subject that it became a reference in many texts that were not about literature at all.

I see the very fact that literary critical reflections have been given space by all similarly limited people in the Czech Republic as the limitation of the circle of people who write about literature. Each of the regular writers of literary criticism, of which there are always about ten at any one time across the media studied, has written his or her own text on a given book. This shows that Michel Houellebecq's novels are always a literary event that people like to write about and journalists regularly cover, at least in the literary media and columns. The degree to which other journalists pay attention to him, in turn, depends on a number of other factors that often have nothing to do with the writing, literature or critical reflection itself.

Speaking of writers of reviews and criticism, I would like to use the following two critics to illustrate two prevailing currents that can be traced in Czech writing about Houellebecq. Petr Fischer, an experienced cultural journalist, has written a number of texts on Houellebecq for several media. Some of these are critical reflections in which Fischer explores the author's motives, interprets the plot and meaning of the works, often turning to

Houellebecq's life in the process, and his interpretations contain a number of recurring similes. At times there is a sense of reconciliation with Houellebecq and perhaps a certain fascination with him in his texts. Perhaps this is also why Fischer does not only engage with Houellebecq in critical reflections, but writes about him much more frequently, even in shorter and less thoughtful texts.

On the other hand, Ondřej Kavalír, who is more of a literary scholar than a journalist, also writes about Houellebecq frequently, not only in journalistic texts, but also in academic texts, such as his own dissertation. The frequency of his texts is not as great as Peter Fischer's, if only because he only writes longer texts, which are always literary criticism. In his interpretation of Houellebecq's works, he uses different methods than Fischer, not so much trying to find his way through the author's life and motives, but dealing with specific passages and statements, which he then places in a philosophical context and gives them a political and ideological dimension. He certainly does not make do with Nietzsche and nihilism, as many other critics here do. Even so, his texts are full of new and fresh ideas and open up new ways of thinking about Houellebecq and his books.

The findings obtained from the analysis of literary critical reflections on the work of Michel Houellebecq can therefore be summarised by the fact that there is certainly a Houellebecq phenomenon in the Czech environment, that Houellebecq is loved to write and read about, but that there is relatively little space and few authors devoted to literary criticism. The opinions and interpretations that local critics write about Houellebecq's books are often similar and stimulating, and only a unit of texts brings new insights to each of his books.

Použitá literatura

Prameny

HOUELLEBECQ, Michel. *Elementární částice*. Vydání třetí. Praha: Odeon, 2019. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1915-7.

HOUELLEBECQ, Michel. *Platforma: uprostřed světa*. Vydání třetí. Praha: Odeon, 2020. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1943-0.

HOUELLEBECQ, Michel. *Podvolení*. Praha: Odeon, 2015. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1653-8.

Primární literatura

NÜNNING, Ansgar. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

DEMONPION, Denis. Houellebecq. Praha: Odeon, 2021. ISBN 978-802-0720-337.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HAVLÍČEK BOROVSÝ, Karel. *Kapitola o kritice*. Praha: A.J. Vodák, 1926. *Naše odkazy*.

Tištěná periodika

ADAMOVIČ, Ivan. Podvolení islámu. *Hospodářské noviny*. 4. 11. 2015. s. 16.

CEBALLOSOVÁ, Sylva. Portrét těžkotonážního prozaika Michela Houellebecqa. *A2 kulturní týdeník*. 15. 11. 2006. s. 15.

CECCALDIOVÁ, Lucie. Nevinná. *Host*. 13. 11. 2012. s. 26.

ČMEJRKOVÁ, Anna. Konec individuality a smrtelnosti. *Literární noviny*. 17. 12. 2007. s. 11

FISCHER, Petr. Pojd'me si pohrát se strachem z prázdnoty. *Hospodářské noviny*. 13. 11. 2007. s. 12.

FISCHER, Petr. *Kniha o konci jedné éry*. *A2 kulturní týdeník*. 4. 2. 2015. s. 3.

HORKÝ, Petr. Prorok antiliberalismu. *Respekt*. 4. 1. 2021. s. 42.

HUNNEWELLOVÁ, Susannah. Houellebecq. Pokládám se za člena velké Michel Houellebecq: romantické rodiny *Literární noviny*. 9. 12. 2010. s. 14

KAVALÍR, Ondřej. Zatím ještě lidé. *A2 kulturní týdeník*. 19. 12. 2007. s. 39.

KAVALÍR, Ondřej. Triumf vegetace nad kulturou. *A2 kulturní týdeník*. 23. 11. 2011. s. 6.

KAVALÍR, Ondřej. Kdo z vás si zaslouží věčný život. *Host*. 5. 12. 2008. s. 19.

KAVALÍR, Ondřej. Nástrahy exotismu. *A2 kulturní týdeník*. 26. 11. 2008. s. 6.

KLÍČOVÁ, Eva. Houellebecqova (dez)orientace. *Host*. 20. 10. 2015. s. 80.

KLÍČOVÁ, Eva. Zápisky starého xenofoba. *Host*. 20. 10. 2015. s. 78.

- KOŘENÁ, Markéta. Život jako ustavičná pomsta. Lidové noviny. 24. 5. 2008. s. 25.
- KREJČÍ, Jiří. Antiutopie přítomného času. Host. 7. 4. 2008. s. 50.
- KREJČÍ, Jiří. Cizinec hledá lásku. Host. 10. 11. 2008. s. 46.
- MACL, Ondřej, LUŇÁKOVÁ, Anna. Houellebecqovská lekce milencům. A2 kulturní týdeník. 18. 12. 2019. s. 1.
- NAGY, Jan. Napůl moralista, napůl cynik. Respekt. 8. 10. 2007. s. 48.
- NĚMEC, Jan. Buďte hnusní, budete pravdiví. Respekt. 22. 11. 2010. s. 58.
- PEŇÁS, Jiří. Něžná forma islamizace. Lidové noviny. 18. 11. 2015. s. 12.
- PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.
- PETRÁČEK, Zbyněk. Kdepak teror, jen podvolení. Lidové noviny. 12. 12. 2015. s. 20.
- PETRÁŠEK, Milan. Překladatelská celebrace oplzlostí. Literární noviny. 17. 12. 2007. s. 11.
- PLATZOVÁ, Magdaléna. Proč mě to tak bolí. Respekt. 14. 7. 2008. s. 48.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Brys Martin

Imatrikulační/ročník diplomantky/diplomanta:

2019

E-mail diplomantky/diplomanta:

Brys.martin@gmail.com

Studijní obor/forma studia:

Žurnalistika, prezenční

Razítko podatelny:

Název práce v češtině:

Mediální ohlas tvorby Michela Houellebecqa v českých kulturních periodikách

Název práce v angličtině:

Media reception of Michel Houellebecq's work in Czech media

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

ZS2021/2022

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Práce má za cíl představit život a dílo francouzského spisovatele Michela Houellebecqa a u vybraných děl, která se dočkala silné společenské reakce (Elementární částice, Platforma, Podvolení), analyzovat mediální ohlas v českých periodikách.

Michel Houellebecq je považován za jednoho z nejvýraznějších francouzských spisovatelů současnosti. Jeho tvorba je široce reflektována po celém světě a jeho díla vzbuzují kontroverze a silné reakce, které se nevyhýbají ani zahraničnímu tisku.

Mediální ohlas tvorby Michela Houellebecqa v českých periodikách dosud nebyl zpracován.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem diplomové práce má být kvantitativní analýza reflexe vybraných Houellebecqových děl v českých periodikách. Záměrně jsou vybrána díla, která se dočkala silných společenských reakcí, při kterých byla akcentována rasová a náboženská témata. Tyto aspekty kritické reflexe, které se zabývají přesahem díla do dalších společenských diskurzů budou zjištěny kvalitativními metodami.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod a představení tématu

2. Teorie literární kritiky

Představení a shrnutí teoretických přístupů ke studiu literatury a její interpretaci prostřednictvím kritické reflexe.

3. Biografie Michela Houellebecqa

Dílo Michela Houellebecqa je silně ovlivněno jeho rodinným zázemím a společenským prostředím, ze kterého pochází a ve kterém se pohybuje. Shrnutí těchto podmínek je klíčové pro správné uchopení jeho tvorby.

4. Ohlas díla Elementární částice

Kvantitativní analýza mediálního obsahu vybraných periodik věnující se tomuto dílu. Kvalitativní metodou vysledované konkrétní, výše zmíněné aspekty mediální reflexe.

5. Ohlas díla Platforma

Kvantitativní analýza mediálního obsahu vybraných periodik věnující se tomuto dílu. Kvalitativní metodou vysledované konkrétní, výše zmíněné aspekty mediální reflexe.

6. Ohlas díla Podvolení

Kvantitativní analýza mediálního obsahu vybraných periodik věnující se tomuto dílu. Kvalitativní metodou vysledované konkrétní, výše zmíněné aspekty mediální reflexe.

7. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Zkoumané tituly: Lidové noviny, Hospodářské noviny, Host, A2 kulturní týdeník, iLiteratura, lidovky.cz, Respekt, Literární noviny

Období je obtížné jednoznačně vymežit, protože zmínky o jednotlivých knihách ve větší míře vycházely nezávisle na době jejich publikace.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Kvantitativní a kvalitativní analýza.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

1. HOUELLEBECQ, Michel. *Elementární částice*. Vydání třetí. Praha: Odeon, 2019. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1915-7.

Kniha sleduje paralelní osudy dvou nevlastních bratrů, kteří ačkoliv si nejsou podobní životním stylem, jsou si podobní svým strádáním. Hlavní motiv knihy představující nemožnost naleznout lásku a obtíže oprostít se od sexuální frustrace volně prostupuje celou tvorbou Michela Houellebecqa.

2. HOUELLEBECQ, Michel. *Platforma: uprostřed světa*. Vydání třetí. Praha: Odeon, 2020. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1943-0.

Šťěstí partnerského soužití je to poslední, co se nedá koupit. To alespoň vyplývá z knihy Platforma, ve které Michel Houellebecq nahlíží do zákulisí sexuální turistiky a považuje ji za geniální východisko pro všechny sexuálně deprivované lidi ze západního světa a za globální win-win.

3. HOUELLEBECQ, Michel. *Podvolení*. Praha: Odeon, 2015. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1653-8.

Řešení krize identity západního světa přichází v podobě přejímání kulturních zvyků, které jsou pro západní civilizační okruh zcela cizí, nicméně dokáží přinést alternativu k vyčpělému humanismu. Islám v pojetí Michela Houellebecqa vrací společnost do doby před sexuální revolucí a tím ji stabilizuje. Člověk se v tomto pojetí dobrovolně vzdává výtěžků evropského humanismu výměnou za osobní stabilitu a štěstí.

4. EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Triáda, 2005. Paprsek (Triáda). ISBN 80-861-3872-0.

Respektovaná publikace shrnující literární přístupy a školy 20. století po teoretické stránce. Formou výstižných esejů autor vykládá způsoby chápání literatury a přístupy k její kritice.

5. FRYE, Northrop. *Anatomie kritiky: čtyři eseje*. Brno: Host, 2003. Teoretická knihovna. ISBN 80-729-4078-3.

V esejích autor předkládá způsob, jak uvažovat o literární vědě a o literatuře v celospolečenském a kulturním kontextu. Představuje způsoby literární kritiky z rozličných pohledů (historie, etiky).

6. NÜNNING, Ansgar. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

Zevrubná publikace vykládající pojmy a přístupy při teoretickém studiu literatury a kultury. Česká verze je adaptována na zdejší kulturní prostředí a je rozšířená o místně specifické pojmy a informace.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

1. FERNANDEZ DE JESUS, Eva. *Autorská póza Houellebecqa*. 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav románských studií. Vedoucí práce Voldřichová - Beránková, Eva.
2. KAVALÍR, Ondřej. *Negativní humanismus Michela Houellebecqua*. 2009. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky. Vedoucí práce Hrbata, Zdeněk.

Datum / Podpis studenta/ky

10.1.2021

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

KONZULTOVANO

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

ČEŇKOVÁ JANA

11.1.2021

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.